

UNELMAPANTTERIT

Pienryhmätoimintaa kehitysvammaisille nuorille Leppävaaran seurakunnassa

Sini-Helmi Rasku
Opinnäytetyö, syksy 2013
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma
Kristillisen lapsi- ja nuorisotyön suuntautumisvaihtoehto
Sosionomi (AMK) + kirkon nuorisotyönohjaajan virkakelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Rasku, Sini-Helmi. Unelmapantherit - Pienryhmätoimintaa kehitysvammaisille nuorille Leppävaaran seurakunnassa. Diak Etelä, syksy 2013, 54 s., 3 liitettä. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma, Kristillisen nuorisotyön suuntautumisvaihtoehto, sosionomi (AMK) +kirkon nuorisotyönohjaajan virkakelpoisuus.

Opinnäytetyön tarkoituksena on luoda ja järjestää pienryhmätoimintaa lievästi kehitysvammaisille 12–16-vuotiaille nuorille Leppävaaran seurakunnassa. Opinnäytetyön tavoitteena on ehkäistä kehitysvammaisten nuorten ja heidän perheidensä syrjäytymistä. Lisäksi tavoitteena oli myös tukea lapsen kehitystä lapsesta nuoreksi ja oman identiteetin rakentamista onnistumisen kokemusten kautta. Tavoitteena oli myös tukea kehitysvammaisten nuorten hengellisyyttä.

Ryhmään kuului kaikkiaan 10 nuorta, kaksi avustajaa, isonen sekä kolme ohjaajaa minun lisäksi. Opinnäytetyö toteutettiin viitenä ryhmäkertana kevään 2013 aikana. Olarin seurakunnassa toiminut pienryhmä jaettiin ikäluokittain kahteen ryhmään ja Leppävaaran seurakunnassa aloitti uusi pienryhmä. Olin mukana kehittämässä tätä ryhmätoimintaa suunnittelemalla ja toteuttamalla ryhmätoimintaa, joka tukisi asetettuja tavoitteita.

Ryhmäkertojen suunnittelun aloitin tutustumalla teoriatietoon kehitysvammaisuudesta, nuoruudesta, ryhmätoiminnasta sekä syrjäytymisestä. Teoriaa hyväksi käyttäen suunnittelin ryhmäkerrat, joiden aiheet liittyivät omaan identiteettiin, tunteisiin, ryhmätoimintaan, rukoukseen sekä haaveisiin. Ryhmäkerrat onnistuivat hyvin ja tavoitteet toteutuivat pääosin. Kehitysvammaiset nuoret ovat haastava ryhmä palautteen keräämiseen, mutta omien havaintojeni mukaan ryhmä ei antanut ajatuksia ja tunteita niin paljon, kuin olin suunnitellut. Ne antoivat nuorille kuitenkin paljon onnistumisen kokemuksia, antoi mahdollisuuden sosiaalsiin tilanteisiin ja ryhmä antoi nuorille harrastuksen, joka on tärkeä osa syrjäytymisen ehkäisyssä.

Leppävaaran seurakunta sai ryhmäkertojeni perusteella tietoa siitä, mihin ryhmäläiset pystyvät. Tämä auttaa heitä suunnittelemaan tulevaisuudessa ryhmäkertojen kokonaisuuksia. Käyttämiäni ryhmäkertoja voi käyttää pienryhmän tai isomman ryhmän kanssa, riippuen ryhmän toimivuudesta. Se voi antaa ideoita jokaiselle ryhmänohjaajalleen, kehittää ja muokata omat ryhmäkerrat, niin että ne palvelevat ryhmää.

Asiasanat: Kehitysvammaisuus, nuoruus, pienryhmätoiminta, syrjäytyminen, seurakunta

ABSTRACT

Rasku, Sini-Helmi. Unelmapanterit- Small Group Action for Disabled Young in Lutheran parish of Leppävaara.

54 p., 3 appendices. Language: Finnish. Diak South, Autumn 2013. Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services, Option in Christian Youth Work. Degree: Bachelor of Social Services.

The purpose of this thesis is to create and organize small group action for disabled young of age 12 to 16 in parish of Leppävaara. The aim of this thesis was to prevent social exclusion of the mentally disabled youth and their families.

The small group included 10 young person, two assistants, a senior group leader and three supervisors. Thesis was implemented in five different group session during spring of 2013. A small group, that had previously taken place under the parish of Olari, was divided in two different groups by age, and a new small group was established under the parish of Leppävaara. I was involved by creating contents to activities and in organizing and guiding small group activity following the aims of this thesis.

I started the planning of the activities by gathering and studying theories of mental disabilities, youth, group activities and social exclusion. I planned the small group activities using the theory I gained and developed group sessions which included such subjects as personal identity, emotions, group actions, praying and dreaming. Small group sessions were a success and most of the aims were put in action. Mentally disabled youth is a challenging group to gather any feedback from, but through my own observation, the group did not invite reflections and emotions as much as I had planned. Still, the group gave youth a lot experiences of success, gave them a chance to take part in social situations and gave them a hobby, which are in important part in preventing social exclusion.

The parish of Leppävaara gained some information about the abilities of the group members by this thesis. This will assist the parish to create and organize better small group activities in future. The activities I created can be used with both small and larger groups, depending on group function. Thesis can give ideas to every group leader to create and modify their own group sessions to serve their own group

Keywords: mentally disabled, youth, small group activities, social exclusion, congregation

SISÄLTÖ

JOHDANTO	6
2 MITÄ ON KEHITYSVAMMAISUUS?.....	7
2.1 Kehitysvammaisuuden määrittelyä	7
2.2 Luokittelu	8
2.2.1 Lievä älyllinen kehitysvamma	8
2.2.2 Keskivaikea älyllinen kehitysvamma	9
2.2.3 Vaikea älyllinen kehitysvamma	9
2.2.4 Syvä älyllinen kehitysvamma	10
2.3 Kehitysvammaisen vuorovaikutus ja kommunikaatio	10
3 NUORUUS JA KEHITYSVAMMAISUUS	13
3.1 Lapsesta nuoreksi	13
3.2 Nuoruuden kehitystehtävät.....	13
3.3 Nuoren identiteetin kehittyminen	14
3.4 Sosiaaliset suhteet nuoruudessa.....	15
4 RYHMÄTOIMINTA	17
4.1 Ryhmätoiminnan merkitys	17
4.2 Toimiva ja turvallinen ryhmä.....	18
4.3 Pienryhmätoiminta.....	18
4.4 Ryhmän ohjaaminen	19
5 SYRJÄYTYMINEN	20
6 KEHITYSVAMMAISET JA KIRKKO	22
6.1 Kehitysvammaistyö seurakunnissa	22
6.2 Kehitysvammaisten hengelliset kokemukset	23
7 TAVOITTEET	24
8 TYÖELÄMÄN YHTEISTYÖTAHO.....	26

8.1 Leppävaaran seurakunta.....	26
8.1.1 Kehitysvammaistyö Leppävaaran seurakunnassa.....	26
8.1.2 Unelmapantterit – pienryhmä.....	27
8.2 Yhteistyö Leppävaaran seurakunnan kanssa.....	28
9 RYHMÄKERTOJEN TOTEUTUS.....	29
9.1 Teoriasta ryhmäkertoihin.....	29
9.2 Ensimmäinen ryhmäkerta: Minä olen ihme, sinä olet ihme.....	31
9.3 Toinen ryhmäkerta: Minä tunnen ja saan tuntea.....	33
9.4 Kolmas ryhmäkerta: Me ollaan me.....	35
9.5 Neljäs ryhmäkerta: Rukouksen monet kasvot.....	36
9.6 Viides ryhmäkerta: Kesäsuunnitelmia ja haaveita.....	38
10 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET.....	40
10.1 Palautteen keräämisen haasteet.....	40
10.2 Tavoitteiden toteutuminen.....	41
10.3 Kehittämisideoita.....	43
10.4 Oma ammatillinen kasvuni.....	44
LÄHTEET.....	45
LIITE 1. Tarina Suru-kissasta ja Toivosta.....	49
LIITE 2: Hankeanomus.....	51
LIITE 3. Kuva viimeisen ryhmäkerran kesähaaveiden piirrustuksesta.....	54

JOHDANTO

Olen työskennellyt vaikeasti vammaisten nuorten kanssa vuodesta 2010 alkaen ja olin harjoittelussa Kyproksella vammaistyössä syksyllä 2013. Olen toiminut myös henkilökohtaisena avustajana nuorelle pojalle, jolla oli Downin syndrooma. Näiden kokemusten jälkeen olin todella innokas lähtemään kehitysvammaistyöhön seurakunnan puolelle ja toteuttamaan siitä opinnäytetyötäni.

Olarin seurakunnassa on toiminut pienryhmä vuodesta 2010. Ryhmän toimintaa päätettiin kehittää vuonna 2012, osana Espoon seurakuntien järjestämää Korsiprojektia syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Korsi-projektilta saadun rahoituksen avulla pienryhmä jaettiin kahteen osaan iän perusteella. Uusi ryhmä Unelmapantherit aloitti toimintansa Leppävaaran seurakunnassa syksyllä 2013. Unelmapantherit on pienryhmä, jonka tavoitteena on ehkäistä nuorten ja heidän perheidensä syrjäytymistä, tukea sekä lapsen kehitystä nuoreksi, että identiteetin rakentumista, antaa nuorille onnistumisen kokemuksia ja tukea heidän hengellisyyttään.

Opinnäytteeni oli kehittää tämän ryhmän toimintaa suunnittelemalla ja toteuttamalla viisi ryhmäkertaa kevään 2013 aikana. Ryhmäkertojen tavoitteena oli luoda nuorille mukava harrastus, joka sisältäisi tavoitteellista toimintaa asetettujen tavoitteiden näkökulmasta. Tärkeää oli myös, että ryhmäkerrat olisivat rentoja ja mukavia osallistua.

Suunnittelin ryhmäkertojen sisällöt kokemukseni ja lukemani teorian tiedon perusteella. Niiden tarkoituksena oli antaa nuorille onnistumisen kokemuksia ja pohittamisen aiheita. Ryhmäkertojen viisi aihetta liittyivät omaan identiteettiin, tunteisiin, ryhmässä toimimiseen, rukoilemiseen sekä haaveiluun. Ryhmän sisällöt on sovellettavissa hyvin erilaisiin ryhmiin. Opinnäytteenissäni hyödynsaajat ovat erityisesti espoolaiset kehitysvammaiset nuoret sekä Leppävaaran seurakunnan erityisnuorisotyö.

2 MITÄ ON KEHITYSVAMMAISUUS?

2.1 Kehitysvammaisuuden määrittelyä

Kehitysvammaliitto (2012) tiivistää kehitysvammaisuuden vaikeudeksi oppia ja ymmärtää uusia asioita, se rajoittaa ihmisen toimintakykyä joiltain osa-alueilta, mutta jokaisella on omat erityisvahvuutensa ja osaamisensa. Kehitysvammaisuus esittyy eri asteilla: lievä, keskivaikea, vaikea ja syvä älyllinen kehitysvamma (Kaski, Manninen & Pihko 2009, 18). Kehitysvammalaki Suomessa määrittelee kehitysvammaiseksi henkilön, jonka kehitys tai henkinen toiminta on häiriintynyt ja joka ei saa muiden lakien nojalla tarvitsemiaan palveluita (Malm 2006, 165; Laki kehitysvammaisten erityispalveluista 1977/519).

Kehitysvammaisuudelle on oma määritelmänsä. Esimerkiksi cp-vamma tai liikuntavamma, eivät ole kehitysvammaisuutta. Kehitysvammaisuus on yksi vammaisuuden alakäsite, jonka määritelmä keskittyy oppimisvaikeuksiin ja ymmärtämisen heikentymiseen. (Kehitysvammaliitto 2012.)

Syitä kehitysvammaisuuteen on tutkittu paljon. Kehitysvamma voi johtua prenatallisista eli ennen syntymää tapahtuneista syistä, esimerkiksi perinnöllisistä häiriöistä tai raskauden aikana tapahtuneista komplikaatioista. Kehitysvammaisuus voi johtua myös perinataalisista syistä, esimerkiksi synnytyksessä tapahtuneista komplikaatioista tai se voi johtua postnataalisista syistä, kuten lapsuuden aikana tapahtuneesta onnettomuudesta. Geenitutkimukset tutkivat kehitysvammaisuudelle uusia syitä jatkuvasti. (Kehitysvammaliitto 2012; Kaski ym 2009, 19; Malm 2006, 167.)

Maailman terveysjärjestön (WHO) mukaan älyllinen kehitysvammaisuus tarkoittaa henkisen suorituskyvyn estymistä tai sen epätäydellistä kehittymistä. Käsite älyllinen kehitysvammaisuus on WHO:n valitsema termi, jota käytetään yleisesti. Kehitysvammaisuus on muidenkin elimien kuin hermoston vaurioita, mutta hermoston sairaudet ovat kuitenkin yleisimmät kehitysvammaisuuden syyt.

Hermoston kehityshäiriöistä yleisempiä ovat aivojen kehityshäiriöt, jotka usein johtavat älyllisiin vajavaisuuksiin. (Kaski ym 2009, 16.)

The American Association on Intellectual and Developmental Disabilities-järjestön (AAIDD) määritelmä kehitysvammaisuudesta perustuu enemmän toiminnalliseen menetelmään. Sen mukaan vuorovaikutus älyllisten ja adaptiivisten taitojen ja ympäristön vaatimuksien kanssa määrittää toimintakyvyn kehittymisen hidastumisen. Kehitysvammaisella henkilöllä on siis merkittävästi keskimääräistä heikompi älyllinen suorituskky ja lisäksi hänellä on puutteita kahdella tai useammalla adaptiivisten taitojen osa-alueella, kuten kommunikaatiossa, itsestä huolehtimisessa, kotona asumisessa oppimiskyvyssä sekä työn tekemisessä. (Kaski ym 2009, 16-17; AAIDD, i.a.) Jokaisen kehitysvammaisen toimintakyky on määriteltävä yksilöllisesti, jolloin on mahdollista tarjota jokaiselle tarvittavia tukitoimia. Tukitoimien on oltava sopivat henkilön kehityksen ja integroitumisen mahdollistamiseen. (Launonen & Korpijaakko-Huuhka 2007,145.)

2.2 Luokittelu

Älyllisen kehitysvammaisuuden luokittelu jaetaan WHO:n mukaan neljään osaan: lievään, keskiasteiseen, vaikeaan ja syvään. Vaikeusasteiden luokittelujen perustana toimii älykkyysosamäärä, joka saadaan selville standardoitujen psykologisten testien tai ammattilaisen tekemän yleisen arvioinnin avulla. Täydennystä näihin haetaan sosiaalisten adaptaatiota mittaavien asteikkojen avulla. Älyllisen kehitysvammaisuuden asteen luokittelu tehdään senhetkisen toimintakyvyn perusteella, sillä älylliset sekä sosiaaliset kyvyt voivat kehittyä ajan kuluessa. (Kaski 2009, 17–18.)

2.2.1 Lievä älyllinen kehitysvamma

Lievä älyllinen kehitysvamma sisältää oppimisvaikeuksia. Normaalisissa luokassa lievästi kehitysvammaisen lapsi pystyy toimimaan erilaisten tukitoimien ja erityisopetuksen avulla. Lievästi kehitysvammaisen ymmärtää olevansa erilainen ja tästä syystä hänen itsetuntoaan täytyy kehittää luomalla onnistumisen kokemuksia. Lievästi kehitysvammaisen aikuinen pystyy elämään omatoimisesti ja

jopa asumaan itsenäisesti tai pienen tuen avulla. Palveluiden hakemiseen ja rahankäyttöön hän tarvitsee useimmiten tukea. Työelämässä lievästi kehitysvammaisen tarvitsee jatkuvaa opastusta ja valvontaa. Ilman tukea työelämän vaatimukset kasvavat liian haastaviksi. Tärkeää onkin, että lievästi kehitysvammaisia kannustetaan ja opastetaan työssään, sillä työelämään siirtyminen aiheuttaa riskin syrjäytymiselle. (Kaski ym. 2009, 20–21; Malm 2006, 176.)

Lievästi kehitysvammaiset ovat helposti johdateltavissa, jolloin onkin tärkeää, että huolehditaan siitä, ettei kukaan käytä heitä hyväkseen. Ilman tukea hän on vaarassa joutua niiden ihmisten seuraan, jotka elävät asosiaalisella tavalla. Diagnoosin puuttuessa lievä älyllinen kehitysvamma voi olla taustatekijänä psyykkisiin sairauksiin. (Kaski ym. 2012, 20.)

2.2.2 Keskivaikea älyllinen kehitysvamma

Keskivaikea älyllinen kehitysvamma aiheuttaa selvästi lievää älyllistä kehitysvammaa enemmän viiveitä lapsen kehityksessä. Koulussa erityisopetus on välttämätöntä, mutta päivittäiset toimet ja kommunikaatiokyky kehittyvät sille tasolle, että useimmat heistä pystyvät osallistumaan ohjattuun työhön, jonne kulkeminen onnistuu itsenäisesti. Asumisessa aikuiset keskivaikeasti kehitysvammaiset tarvitsevat enemmän valvontaa, kuin lievästi kehitysvammaiset henkilöt. Tuen tarve voi vaihdella suuresti eri ihmisten välillä. (Kaski ym 2009, 21; Malm 2006, 176.)

2.2.3 Vaikea älyllinen kehitysvamma

Vaikea-asteisesti kehitysvammaisen henkilö tarvitsee jatkuvaa tukea ja ohjausta. Lapsuudessa vaikeasti kehitysvammaiset lapset kehittyvät selvästi hitaammin, kuin ikätoverinsa. Riittäväällä ja oikeanlaisella kuntoutuksella vaikeasti kehitysvammaisen henkilö pystyy toimimaan melko itsenäisesti päivittäisissä toimissaan. Koulussa, asumisessa ja työtehtävien tekemisessä henkilö on kuitenkin riippuvainen muilta saamastaan tuesta ja avusta. Kommunikaatioon liittyvät vaikeudet ovat yleisiä. (Kaski ym 2009, 21; Malm 2006, 176.)

2.2.4 Syvä älyllinen kehitysvamma

Syvä älyllinen kehitysvamma aiheuttaa vakavia puutteita kommunikaatiossa, liikunnassa sekä henkilökohtaisissa toimissa. Syvän kehitysvamman omaava henkilö on täysin riippuvainen muista ihmisistä ja tarvitsee jatkuvaa hoitoa. Hänen opetuksensa koostuu jokapäiväisiin elämäntilanteisiin tutustumisesta sekä liikunnallisten ja kommunikaatioon liittyvien valmiuksien kehittamisestä. Yksittäiset päivittäiset toimet, kuten syöminen voidaan opetella niin, että henkilö pystyy toimimaan siinä itsenäisesti, mutta vaikeuksia voi olla esimerkiksi oman suolen ja rakon toiminnassa. Syvästi kehitysvammaiset käyvät kuitenkin koulua niin kuin jokainen lapsi ja nuori. Heille peruskoulun erityisopetus järjestetään ikäkauden ja edellytysten mukaisesti. (Kaski ym. 2009, 21–22; Malm 2006, 176.)

2.3 Kehitysvammaisen vuorovaikutus ja kommunikaatio

Kehitysvammaisuus ei ole yhtenäinen vammadiagnoosi, mikä tarkoittaa, että myös kielen kehitys ja piirteet vaihtelevat kehitysvammaisuuden syiden mukaan. Kehitysvammaisuudessa kommunikaatiokyky ja kielen kehitys on tavanomaista hitaampaa ja se päättyy aikaisemmin. Kehityksen edellytyksenä on, että vanhat taidot on opittava, ennen kuin voi oppia uusia. Kielen kehitystä tarkastellaan biologiselta, kognitiiviselta sekä sosiaaliselta kannalta, jotka kaikki vaikuttavat kielen ja kommunikoinnin kehitykseen. (Launonen 2006, 150.)

Biologisesta näkökulmasta kehitysvammaisuus hidastaa nuoren kypsymistä ja viivästyttää kehitystä. Kehitysvammaisten kielelliset kommunikaatiokyvyt ovat ymmärrettävyydeltään heikompaa ja kehitys on viivästynyt sekä poikkeavaa. Kognitiivisella tasolla kehitysvammaisella lapsella on kyky hankkia tietoa ympäristöstään, mutta sen jäsentäminen on haastavaa. Kehityspsykologi Piaget'n mukaan sensomotorinen kausi kestää syntymästä 18–24 kuukauden ikäiseksi. Kehitysvammaisen lapsi jää tähän kauteen pidemmäksi aikaa tai mahdollisesti koko elämäkseen. Kognitiivisten selitysmallien lisäksi kehitysvammaisen ja ympäristön välisen vuorovaikutuksen toimivuus sekä kehitysvaikeudet on otettava huomioon. Sosiaalisesti lapsi löytää halun kommunikoida ja olla vuorovaiku-

tuksessa siitä, miten ympäristö ottaa hänet vastaan. Kehitysvammaisilla on sosiaalisten edellytysten näkökulmasta paljon riskejä. Kehitysvammaisen lapsen vuorovaikutukseen voivat vaikuttaa vanhempien pelko sekä liian vähäinen keuhminen. Nämä asiat voivat vaikuttaa aikuisen kehitysvammaisen itsetuntoon ja rohkeuteen käyttää ja kehittää vuorovaikutustaitojaan. (Launonen 2006, 151–154.)

Vuorovaikutus kehitysvammaisten kanssa on aina erilaista henkilöstä riippuen. Syvästi ja vaikeasti kehitysvammaisilla ihmisillä vuorovaikutustaidot kehittyvät hitaasti. Syvästi kehitysvammaiset toimivat vuorovaikutuksessa aikuisuuteen saakka olemuskielen varassa ja luovat kontaktin tunteen kosketus- ja liikeaistien avulla. Yleisimpiä syvästi kehitysvammaisten kommunikaatiokeinoja ovat muun muassa ääntely, nauru, katse ja yksinkertaiset eleet, kuten käsien heiluttaminen. Vaikeasti kehitysvammaisten kanssa vuorovaikutuksessa päävastuussa on keskustelukumppani ja kommunikoinnin kehitys tapahtuu hitaasti. Vaikeasti kehitysvammaisille ei kuitenkaan ole täysin mahdotonta oppia kielellistä kommunikaatiota. (Launonen 2007, 81–83.)

Keskivaikeasti kehitysvammaiset pystyvät jäsentämään tutut ympäristöt ja tilanteet. He ovat kykeneviä vastavuoroisuuteen ja aloitteellisuuteen vuorovaikutustilanteessa. Keskittyminen voi olla haastavaa ja aiheesta toiseen siirtyminen voi olla vaikeaa, varsinkin, jos aihe ei ole mielenkiintoinen tai se ei ole ennestään tuttu. Puheen ymmärtäminen tutuissa tilanteissa on hyvä, mielikuvien käsittely puolestaan ei onnistu. Usein keskivaikeasti kehitysvammaiset ihmiset oppivat kuitenkin kommunikoimaan puheen avulla ja ovatkin kykeneviä rakentamaan yksinkertaisia lauseita puheessaan. Ennen puhekyvyn kehittymistä heidän on käytettävä kuitenkin erilaisia korvaavia keinoja, tällaisia ovat mm. viittomat, ilmeet ja eleet. (Launonen 2007, 84.)

Lievästi kehitysvammaiset ihmiset toimivat hyvin vastavuoroisessa kontaktissa ja selviytyvät arkipäivän toiminnoista omatoimisesti. Puheen ymmärtäminen on hyvää, ja myös lukeminen ja kirjoittaminenkin voi onnistua jonkin verran. Jos vuorovaikutustilanteessa toinen osapuoli on selvästi taitavampi ja käyttää käsitteellisempää kieltä, voi lievästi kehitysvammaisen olla vaikea ymmärtää. Kielen

käyttö voi olla rakenteellisesti virheetöntä, mutta äännevirheet tai kieliopilliset virheet ovat yleisiä. Keskusteluaiheet voivat olla kapea-alaisia riippuen siitä miten laaja elämänpiiri henkilöllä on ja miten paljon hänellä on kokemuksia erilaisista tilanteista. Lievästi kehitysvammaisilla henkilöillä voi myös esiintyä kielellisiä häiriöitä ja joissain tapauksissa kommunikaatio ei onnistu puheen kautta laisinkaan. Kyse voi tällöin olla mm. motorisesta puhehäiriöstä, jolloin kommunikaation välineenä voi käyttää puhetta korvaavia keinoja, kuten viittomia. (Lauonen 2007, 86.)

Kehitysvammaiset nuoret oppivat normaalia hitaammin. Tutkimusten mukaan oppimisen ongelmat muotoutuvat kahteen tyyppiin, lyhytkestoisen muistin heikkouteen sekä tarkkaavaisuuden ja havaintokyvyn häiriöihin. Opetuksessa ja kasvatuksessa päämäärä on ajatteleva ja vastuullinen yksilö, joka tuottaa uutta inhimilliseen elämään ja kulttuuriin. Opetuksessa tavoitteena on, että kehitysvammainen ymmärtää ihmiskäsityksen ja maailmankuvan. (Ikonen 1999, 11, 18–19.)

3 NUORUUS JA KEHITYSVAMMAISUUS

3.1 Lapsesta nuoreksi

Lapsuuden kehitysvaiheessa (2-12 v) on erilaisia kehitystehtäviä muun muassa itsetunto, ryhmätyötaidot, sukupuoliroolit arkipäivän perusasiat, lukeminen ja kirjoittaminen. Kehityspsykologi Piaget'n mukaan ajattelu kehittyy vaiheittain. Lapsuuden vaiheista viimeinen, 12–16 -vuotiaiden lasten ja nuorten vaihe, on formaalien eli käsitteellisten operaatioiden vaihe. Tämä tarkoittaa sitä, että nuori pystyy ottamaan huomioon useita näkökohtia yhtä aikaa ja tarkastelemaan asioita useista eri näkökulmista. Nuori kykenee näin hyväksymään erilaisia totuuksia, sillä nuori pystyy ymmärtämään tiedon suhteellisuuden. (Vilkko-Riihelä 2012, 14, 93.)

Siirryttäessä lapsuuden ikävaiheesta nuoruuteen, monet asiat muuttuvat. Näitä asioita ovat muun muassa minäkäsitys, persoonallisuus ja identiteetti (Vilkko-Riihelä 2012, 110). Nuoruusikä voidaan jakaa kolmeen jaksoon, nuoruusiän varhais-, keski- sekä loppuvaiheeseen. Nuoruuden varhaisvaiheessa 13–16-vuoden ikäisenä käydään läpi ihmissuhteiden kriisi. Silloin myös biologinen murrosikä varsinaisesti alkaa ja nuoren vartalossa tapahtuu suuria muutoksia. Varhaisvaiheelle tyypillistä on myös vanhempia ja muita auktoriteetteja vastaan nouseminen, kun taas ikätovereiden kanssa rakennetaan uusia ystävyys-suhteita. (Dunderfelt 2006, 92.)

3.2 Nuoruuden kehitystehtävät

Nuoruus on kehitysvaihe 12–20-vuotiaana, jossa nuori kehittyy fyysisesti ja sosiaalisesti. Nuoruusiässä tapahtuu itsenäistyminen sekä erilaisten aikuisuuden roolien etsimistä ja valitsemista. Kehitystehtäviksi voidaankin listata irtautuminen vanhemmista, kypsät kaveruus-suhteet, parisuhde ja perheen perustamisvalmiudet, omat elämänavot sekä sosiaalinen vastuu. (Nurmi 2003, 256–258; Vilkko-Riihelä 2012, 14.) Robert J. Havighurst on tutkinut eri-ikäisten ihmisten

kehitystehtäviä ja todennut, että nuoruuteen kuuluu seuraavia kehitystehtäviä: Uuden ja kypsemmän suhteen luominen molempiin sukupuoliin, maskuliinisen tai feminiinisen roolin löytäminen, oman ulkonäkönsä hyväksyminen ja oman vartalonsa käyttäminen. Sen lisäksi kehitystehtäviä ovat myös itsenäistyminen vanhempiin ja muihin aikuisiin nähden, vastuun ottaminen taloudellisista asioista, arvojen, moraalien ja maailmankatsomuksen kehittäminen sekä vastuun ottaminen sosiaalisesta käyttäytymisestä. (Dunderfelt 2006, 94–95)

Nuoruuden kehityksen aikana nuori sopeutuu psyykkisesti ja sosiaalisesti fyysiseen aikuisuuteen. Nuoren identiteetti alkaa vakiintua nuoruusiässä ja tällöin kehittyy identiteetille ominainen minuuden ja jatkuvuuden tunne. Nuoruusiällä tarkoitetaan lapsuudesta aikuisuuteen siirtymisen vaihetta. (Lehtonen & Lönnqvist 2001, 13–15.) On tärkeää huomioida, että nuoren kehitys ja siihen vaikuttavat tekijät ovat jokaisella nuorella yksilökohtaiset ja ne voivat vaihdella paljon. Suurin osa nuorista kasvaa aikuiseksi ilman suuria ongelmia, mutta osalle nuorista voi muodostua myös kehityksellisiä riskejä. Ihmisen kehityksen vaiheet eroavat sen mukaan minkälaisia odotuksia rooleista ja normeista kohdistetaan nuoriin yhteiskunnan ja erilaisten instituutioiden taholta. (Nurmi 2003, 256–259.)

Kehitysvammaisilla nuoruuden henkiset kehitystehtävät tapahtuvat myöhemmin. Fyysisen nuoruuden muutokset voivat tulla hyvinkin aikaisin ja kestää sen jälkeen 10 tai 20 vuotta. Paavola (2007, 16–17) kirjoitti pro gradussaan kehitysvammaisten nuorten itsenäistymisestä ja nuoruuden vaiheista. Kehitysvammaiset nuoret työskentelevät nuoruusikään kuuluvien kriisien kanssa ja elämänkaaren normaali eteneminen häiriintyy vamman vaikeuttaessa tulevaisuuden suunnittelua, toiveita ja odotuksia.

3.3 Nuoren identiteetin kehittyminen

Nuoruudessa yksi keskeisimpiä tehtäviä on nuoren minäkuvan kehitys, jolloin nuorelle muodostuu käsitys omasta itsestään. Nuori saa omaan elämäänsä liittyvissä päätöksissä enemmän vastuuta, joka tukee hänen itsenäistymistään. Identiteetti on käsitys siitä, kuka nuori kokee olevansa ja mihin hän kuuluu ja millaisia arvoja ja tavoitteita hänellä on (Vilko-Riihelä 2012, 110). Nuoruudes-

sa fyysisesti ihmiskeho muuttuu monelta osin ja se on aluksi hämmentävää. Nuori on kykenevä kuitenkin myös sopeutumaan nopeasti kehittyneeseen vartalonsa. Sopeutumisessa auttavat vartalon hallinnan palautuminen ja omasta vartalostaan nauttiminen. Ulkonäköä arvostellaan ja siihen luodaan paljon paineita. Nuoret rakentavat omaa identiteettiään ulkonäön ja kehon kautta. (Vilkko-Riihelä 2012, 112.)

Psyykinen kehitys vaikuttaa identiteetin syntyyn. Lapsuudessa vallitseva ajatus siitä, että lasta ja nuorta opetetaan ja kasvatetaan, muuttuu. Nuoresta itsestään tulee oman elämänsä ohjaaja. Tällöin hän oma-aloitteellisesti rakentaa omaa elämäänsä. Nuori etsii ja löytää omat asenteensa ja arvonsa. (Vilkko-Riihelä 2012, 111).

Kehitysvammaisen nuoren kasvua ja kehitystä on tuettava paljon. Tavoitteena on kokonaisvaltainen persoonallisuuden kehittyminen. Tavoitteeseen pääsyä varten nuori tarvitsee tarpeeksi haasteellisia tehtäviä, jotka antavat tukea elämänhallinnan kehittämiseen sekä itsenäisyyteen. Kehitysvammaisen nuori tarvitsee itsenäistyäkseen jo lapsena paljon itsenäisiä toimia. Lapselle ja nuorelle palaute on hyvä antaa heti, ja antaa näin mahdollisuuksia onnistumisen kokemuksiin erilaisissa tilanteissa. (Malm 2006, 177.)

3.4 Sosiaaliset suhteet nuoruudessa

Nuoruusiässä kaverisuhteet nousevat vielä enemmän tärkeään rooliin, sillä hormonaalisten muutoksien keskellä kuohahtelevat nuoret kokevat saavansa tukea ja ymmärrystä enemmän ikätovereiltaan. Omille vanhemmille puhuminen on monista nuorista haastavaa. Nuori kuitenkin tarvitsee lähelleen aikuisen, jonka kanssa hän voi puhua myös arkaluonteisista aiheista. Tämän aikuisen on hyvä olla perheen ulkopuolelta. (Vilkko-Riihelä 2012, 112.)

Nuoruusikä on kriittinen elämänvaihe syrjäytymisen näkökulmasta. Varhaisnuoruudessa tapahtuvat suurimmat muutokset ulkonäössä, ja muutokset ovat joillekin nuorille raskaampia kuin toisille. Ne nuoret, joilla kehitys tapahtuu nopeammin tai myös hitaammin kuin muilla, voivat tuntea olonsa syrjäytyneeksi

joutuessaan kiusatuiksi tai kaveriporukoiden ulkopuolelle. Syrjäytymiseen voi vaikuttaa myös hieman poikkeava ulkonäkö tai tausta. (Vilkko-Riihelä 2012, 112.)

Kehitysvammaisuudessa sosiaalisten suhteiden ylläpitäminen voi olla alhaisen ymmärrystason ja kommunikaatiotaitojen puutteiden takia vaikeaa. Sosiaalisten taitojen oppiminen olisi kuitenkin tärkeää kehitysvammaiselle nuorelle, sillä se on tärkeä osa kokonaiskehitystä. Sosiaalisten taitojen oppiminen lähtee siitä, että nuorella on tunne ymmärretyksi ja hyväksytyksi tulemisesta. Kielellisiä taitoja lapsella ja nuorella pyritään kehittämään vastavuoroisen kommunikaation avulla. (Malm 2006, 179.)

4 RYHMÄTOIMINTA

4.1 Ryhmätoiminnan merkitys

Tutkimusten mukaan ihmiset viihtyvät luonnostaan ryhmässä. Ihmiset viihtyvät paremmin, kun heillä on seuraa. Tutkimukset osoittavat myös, että ihmisten tehokkuus kasvaa muiden läsnä ollessa, kun tehtävät ovat tarpeeksi helppoja. Vaikeiden aiheiden äärellä ryhmä saattaa vaikuttaa tulokseen negatiivisesti. (Kopakkala 2008, 35)

Ryhmätoiminnalla on suuri sosiaalinen merkitys. Ryhmässä opitaan muiden huomioon ottamista ja kompromissien tekemistä. Yhdessä tekemällä ja muita ryhmän jäseniä tarkkailemalla jokainen oppii tunnistamaan omia vahvuuksiaan. Ryhmäläinen oppii sen, että meillä jokaisella on erilaisia taitoja ja heikkouksia. Ryhmän vaikutus yksilön toimintaan ja mielipiteisiin on ollut monien tutkimusten aiheena. Yleisesti ajatellaan, että ryhmän jäsenenä menetämme osan yksilöllisyyttämme, mutta ryhmän ja yksilön suhde on kuitenkin molemminpuolinen, ja ryhmät tarjoavat yksilölle myös positiivisia sosiaalisia mahdollisuuksia. (Tampereen yliopisto i.a.; Valkeapää 2011, 13.)

Ryhmäjäsentyys vaatii yhdenmukaisuutta, mutta tarjoaa sen lisäksi myös monia henkilön kannalta positiivisia asioita. Vuorovaikutus muiden kanssa vahvistaa käsitystämme itsestämme ja maailmasta. Ryhmissä löydämme rooleja, joista rakennamme minäkuvaamme ja samalla saamme palautetta muilta ryhmän jäseniltä siitä, miten toimimme. Ryhmillä onkin suuri merkitys sosiaaliselle identiteetille. Sosiaalisen identiteetin teorian mukaan yksilöt pitävät yllä positiivista minäkuvaa, vertailemalla omaa ryhmäänsä muihin mahdollisesti heikompiin ryhmiin. Sosiaalisella identiteetillä on näin ollen merkitystä myös ryhmien välisille suhteille. (Tampereen yliopisto, i.a.)

4.2 Toimiva ja turvallinen ryhmä

Ihmiset muodostavat ryhmän kun se on kooltaan, tarkoitukseltaan, rajoiltaan, säännöiltään vuorovaikutukseltaan, työnjaoltaan, rooleiltaan ja johtajuudeltaan korrekti. Yhteinen rajattu tavoite ja siihen liittyvä vuorovaikutus erottavat ryhmän yhteisöstä. (Kopakkala 2008, 36.)

Turvallisessa ryhmässä jokaisella osallistujalla on vastaanotettu ja tervetullut olo. Ryhmä voi olla uusi ja turvallinen ja vanha ja turvallinen, mutta näissä turvallisuus tarkoittaa hieman eriä. Uudessa ryhmässä turvallisuuden tunne haetaan tutustumalla uusiin ihmisiin ohjaajan avustuksella. Ohjaajan on osattava kertoa kaikki tarpeellinen, ettei epävarmuutta luovaa epätietoisuutta pääse leviämään ryhmän toimintaan. Luottamus on myös ansaittava. Vanhalle, jo pidemmän aikaa toimineelle ryhmälle turvallisuus tarkoittaa syvempää luottamusta. Turvallisessa ryhmässä jokainen pystyy olemaan oma itsensä ja on kykenevä puhumaan mistä haluaa tietäen, että voi luottaa siihen, että puhutut asiat eivät leviä ryhmätilanteen ulkopuolelle. (Kopakkala 2008, 36.)

4.3 Pienryhmätoiminta

Pienryhmän tunnusmerkkejä ovat henkilökoko 3-12 henkilöä, jolloin kaikki ryhmän jäsenet tunnistavat toisensa. Pienryhmässä jäsenet myös kokevat kuuluvansa ryhmään ja kaikki ovat vuorovaikutuksessa keskenään. Pienryhmää yhdistää myös yhteinen tavoite tai tehtävä. (Pennington 2005, 10)

Pienryhmä voi olla oma-apuryhmä, joka on psykologinen ryhmä. Psykologisessa ryhmässä osallistujat ovat vuorovaikutuksessa keskenään ja tuntevat olevansa ryhmä. Oma-apuryhmien luomiseen on tutkittu olevan neljä eri syytä:

- Käyttäytymisen hallinta tai sen muuttaminen
- Stressistä selviytyminen ja keskinäinen tukeminen
- Hengissä säilyminen
- Persoonallisuuden kasvuun ja itsensä toteuttamiseen tukeminen.

Oma-apuryhmillä on ryhmänormisto ja yhteiset säännöt, joiden mukaan toimitaan. Tällaiset ryhmät asettavat toiminnalleen tavoitteita ja osallistujien välillä on selkeää vuorovaikutusta. (Pennington 2005, 12–13.)

4.4 Ryhmän ohjaaminen

Ryhmän alkaessa ohjaajan rooli on erityisen tärkeä. Ryhmän jäsenet odottavat ohjaajan apua tilanteeseen, joka ajaa ryhmäläiset käyttäytymään varovasti ja muodollisesti ketään ärsyttämättä. (Kopakkala 2008, 49.) Jokainen ryhmä tarvitsee toimiakseen jonkun, joka näyttää suunnan, tekee päätökset ja visioi ryhmän toiminnan. Ryhmän ohjaajalla on erilaisia tehtäviä, mitkä pitävät ryhmän kasassa. Suunnan näyttämisen lisäksi ohjaajan on muistettava työnjako ohjaajien ja avustajien kesken. Ilman selvää työnjakoa kaikki ryhmän osa-alueet eivät välttämättä tulisi täytäntöön. Ohjaajan on muistettava antaa ryhmälle palautetta, koska ryhmäläisen on vaikea tietää, onko hän haluttu ryhmään, onko hän toiminut oikein. Ohjaajan tehtäviin kuuluu myös tiedon välittäminen. Tarpeellisen tiedon on kuljettava jokaiselle ryhmäläiselle. Epätietoisuus syö pois ryhmäkertojen tavoitteellisuuden, jos kaikki ryhmän jäsenet eivät tiedä mitä tapahtuu ja miksi. (Kopakkala 2008, 89.)

Ryhmätuokioita suunnitellessa onkin tärkeää, että ohjaaja tietää mitkä ryhmäkertojen tavoitteet ovat ja mitkä ovat ryhmän tarpeet. Jo suunnitteluvaiheessa on muistettava se tosiasia, että ryhmää pidettäessä kaikki ei aina mene niin kuin suunnittelee, silloin täytyy olla varasuunnitelma. Ryhmän turvallisuuden kehittymisen kannalta on tärkeää, että ohjaaja ymmärtää millaiset toiminnat sopivat ryhmän tilanteeseen. Täysin uuden ryhmän kanssa on otettava huomioon heidän alkutilanteensa ja onkin hyvä tietää etukäteen jotain ryhmästä ja sen henkilöistä. (Valkeapää 2011, 14.)

Ohjaajan rooli on ohjata, joten ohjaaja ei osallistu aktiviteettiin. Ohjaajan tehtävä on antaa ohjeet selkeästi, niin että kaikki ymmärtävät ja motivoida ja kannustaa ryhmää toimimaan mutta myös rauhoittaa ryhmässä niitä, jotka ovat innokkaammin mukana kuin toiset. (Valkeapää 2011, 15.)

5 SYRJÄYTYMINEN

Syrjäytyminen määritellään yleisesti usealla elämänalueella tapahtuneeksi hyvinvoinnin puutteiden kasautumisen seuraukseksi (Raunio 2006, 29). Syrjäytyminen tai vieraantuminen tarkoittaa siis yhteisön ulkopuolelle, yhteiskunnasta sivuun jäämistä, jolloin erilaisista syistä ihminen ajautuu häntä ympäröivän ihmisyyhteisön ulkopuolelle. Syrjäytymisen on tutkittu kehittyvän suunnilleen seuraavalla tavalla: Yksilö menettää oman elämänhallinnan, jonka jälkeen hän menettää uskoaan omiin tekoihinsa ja niiden vaikuttavuuteen. Tämän vuoksi ihminen ei hae enää vuorovaikutusta entisiin lähiyhteisöihinsä, vaan vuorovaikutuksen vähentyessä ihminen eristyy entisestään. Tämä vaikuttaa negatiivisella tavalla itsearvostukseen ja heikentää realiteettitestausta. Tämän eristytymisen jatkuessa yksilö vähitellen menettää otteen myös oman minuutensa hallintaan. (Lehto, i.a.)

Sosiaali ja terveysministeriö määrittelee syrjäytymisen seuraavasti:

Syrjäytymisellä tarkoitetaan kasaantunutta huono-osaisuutta, jossa yhdistyvät pitkäaikainen tai usein toistuva työttömyys, toimeentulo-ongelmat, elämänhallintaan liittyvät ongelmat ja syrjäytyminen yhteiskunnallisesta osallisuudesta. Syrjäytymiseen voi liittyä sairautta tai vammaisuutta, poikkeavaa käyttäytymistä, rikollisuutta ja päihteiden käyttöä. Mikään yksittäinen ongelma ei sinänsä aiheuta syrjäytymistä, vaan kysymys on kasaantuvista ongelmista ja eräänlaisen huono-osaisuuden kehän muodostumisesta. Syrjäytymisessä on siten kyse moniulotteisista, pitkäaikaisista ongelmista. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2003.)

Syrjäytymisen estämiseen on erilaisia mahdollisuuksia. Näitä ovat esimerkiksi riittävät ihmissuhteet, hyvä toimeentulo, koulutus, työ, hyvä asuminen, harrastukset, usko itseen sekä riittävä elämänhallinta. Toisaalta syrjäytymistä lisääviä tekijöitä ovat yksinäisyys, kouluttamattomuus, köyhyys, suuret velat, työttömyys ja työkokemuksen puute, motivaation puute, kodittomuus, päihteiden käyttö, lyhytjänteisyys, rikollisuus ja heikkolahjaisuus. Yhteiskunnan olisikin tärkeää pystyä tarjoamaan niin paljon mahdollisuuksia, että ihmiset eivät syrjäytyisi. (Lehto, i.a.)

Vammaisten ihmisten syrjäytymisen estämisen tueksi on säädetty laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista. Lain tarkoituksena on parantaa vammaisen henkilön mahdollisuuksia elää yhdenvertaisena muiden kanssa sekä ehkäistä vammaisuudesta aiheutuvia haittoja ja esteitä. (Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista, 1987/380.) Lain perusteella kehitysvammaisille annetaan mahdollisuus elää ihmisten kesellä ja samalla muut ihmiset tottuvat heidän läsnäolonsa. Tällöin muiden ihmisten syrjintä ei syrjäytä kehitysvammaisia. (Kaski ym. 2012, 107.)

Fyysisen ja henkisen kypsyyden eritasoisuus murrosikäiselle kehitysvammaisella tuo haasteita nuoruudessa. Henkisesti lapsenomaisiksi jääneiden kehitysvammaisten on haastava lähteä vuorovaikutukseen ja usein, kun muut nuoret alkavat luottaa enemmän ystäviinsä ja vertaiset tulevat tärkeiksi, kehitysvammaisen nuori vetäytyy ja passivoituu. Tämä on suuri riski syrjäytymiselle. (Paa-vola 2006, 17.)

Vammaisen ihminen on vaarassa syrjäytyä yhteiskunnassa, jossa hänellä ei ole mahdollisuutta saada samoja palveluita kuin muilla ihmisillä. Jos vammaiset ihmiset eivät saa samoja palveluita heistä voi helposti muokkautua erillinen ryhmä, joka stereotyyppien takia erotetaan muusta väestöstä. Tällainen sivuun joutuminen vammaisille aiheuttaa helposti syrjäytymiskierteen. Esimerkiksi ihmiset, jotka syrjäytyvät harrastuksistaan syrjäytyvät myös ystävyys-suhteistaan, sillä usein harrastuksissa kehitysvammaiset tapaavat ystäviään. Yksin jääminen on suuri uhka syrjäytymiselle. (Me Itse ry, 2010.)

Aikuisille vammaisille ihmisille työelämään pääseminen on todella tärkeää. Usein vammaiset ihmiset saavat heikosti töitä ja saavat siitä huomattavasti vähemmän palkkaa kuin muu väestö. Vammaisilla on kuitenkin yhtäläisiä hankintoja, kuin muillakin ja rahallisesti heidän on hankittava ne pienemmillä tuloilla. Tämä johtaa köyhyyteen ja sitä kautta sosiaaliseen syrjäytymiseen. (Euroopan Unioni, 2010.)

6 KEHITYSVAMMAISET JA KIRKKO

6.1 Kehitysvammaistyö seurakunnissa

Kirkossa tehtävän kehitysvammaistyön ajatuksena on kristillinen ihmiskäsitys, joka tarkoittaa, että jokainen meistä on luotu Jumalan kuvaksi ja jokainen on arvokas vain koska hän on olemassa (Kaski ym. 2012, 302). Kirkon kehitysvammaistyön tehtävänä on mahdollistaa kehitysvammaisille ihmisille kristillinen kasvatus ja seurakuntayhteys kehitysvammaisen ihmisen erilaisuus huomioon ottaen. Tätä työtä kirkossa tekevät papit, diakoniatyöntekijät sekä nuorisotyöntekijät. Kirkon pyrkii pitämään toimintansa kaikille avoimena. (Suomen ev. lut. kirkko i.a.)

Seurakuntien kehitysvammaistyöntekijät ympäri Suomea, tarjoavat palveluita kehitysvammaisille nuorille ja heidän perheilleen. Seurakunnat järjestävät kehitysvammaisille lapsille ja heidän perheilleen muun muassa kerhoja ja erilaisia messuja. Nuorille tarjotaan mahdollisuutta osallistua erilaisiin ryhmiin, retkille ja leiritoimintaan. Rippileiri tarjotaan kehitysvammaisille nuorille, joko omana leirinä tai integroituna leirinä muiden nuorten kanssa. Seurakunnissa on myös paljon vapaaehtoisten toimintaa, johon kehitysvammaisia otetaan mukaan. (Suomen ev.lut. kirkko i.a.)

Kirkko voi tarjota kehitysvammaisille sielunhoitoa, ihan kuten kenelle tahansa. Kehitysvammaiset kokevat erilaiset kriisit ja muutokset voimakkaasti ja voi aiheuttaa jopa masennusta. Siihen määrättävien lääkkeiden lisäksi seurakunnan työntekijä voi tarjota sielunhoidollista apua. Kirkko ja seurakunta ovat koko perheen elämässä erilaisissa tapahtumissa kuten, konfirmaatiossa, häissä tai hautajaisissa. (Kaski ym. 2012, 302.)

6.2 Kehitysvammaisten hengelliset kokemukset

Kehitysvammaisten kanssa työskennellessä on muistettava, että Jumala puhuttelee meitä kaikkia monin tavoin. Tällaisia erilaisia tapoja ovat esimerkiksi rukous, Raamatun lukeminen, opetus, keskustelu, sielunhoito, kuva, liike, ehtoollinen ja jumalanpalvelus. Voimme kokea Jumalan läsnäolon ja kuulla Hänen saansa kaikille eri aisteillemme ja se on tärkeää, erityisesti heille, jotka tarvitsevat erityisiä opetusmenetelmiä. (Kuusi 2006, 17.)

Kehitysvammaiset kokevat hengellisyyttä tekemisen ja kokemisen kautta. Kehitysvammaiset eivät välttämättä opi selittämään käsitteitä, kuten usko tai mikä on kaste. Kasteen ja kuulumisen Jumalan valtakuntaan voi tuntea sylissä ja läheisyyden kautta, joka antaa turvaa. Pyhä koskettaa kahta ihmistä, kun he kohtaavat, eikä siihen tarvita edes sanoja, kun hiljaisuus puhuu. Kun ihmiset hyväksyvät toisensa juuri sellaisena kuin he ovat, kaikkine virheineen, tulee Jumalan valtakunta lähelle ja kenenkään ei tarvitse pelätä hyljätynsi tulemistä. Ruokailuhetkissä jaamme toisillemme ravintoa ja syömme yhdessä. Jokainen aterian voi olla kuin ehtoollinen. Rukous voi olla vain ääni, jonka voi kuulla vaikka värinänä. Tämä tuo yhteyden ja läsnäolon kokemuksen, johon on kätkeyty rukous, jossa Jumala on. Kirkon voi muodostaa vaikka vain kaksi ihmistä yhteisessä hetkessä ja Jumalan valtakunnan voi tuntea maassa, jolla seisoo ja pilvistä, jotka leijuvat yläpuolella. (Ahoipelto, Nyman, Tuomola & Öhman i.a, 12–34.)

Jokainen kehitysvammaisen voi tuntea Jumalan turvan muiden ihmisten kautta, sillä me olemme kaikki Jumalan kuvia ja elämällä Hänen tahtonsa mukaan, luomme Hänen valtakuntansa jokaisen luo. Kehitysvammaisille soveltuu hengellisyyden toteuttaminen laulaen, piirtäen, leikkien ja kokemuksia kokiin, erilaisissa pyhissä tiloissa käyminen ja yhteyden tunteminen. (Ahoipelto ym. i.a, 12–34.)

7 TAVOITTEET

Espoossa toimii Korsi-projekti, joka on toiminut pohjana myös tälle opinnäytteelle. Korsihankkeen tavoite on ehkäistä espoolaisten nuorten ja vanhusten syrjäytymistä. Projekti toimii määrärahalla, jolla rahoitetaan seurakunnissa tapahtuvaa syrjäytymistä ehkäisevää työtä. (Espoon seurakuntayhtymä i.a.) Projektilta haettiin rahoitus kehitysvammaisten nuorten pienryhmätoiminnan jatkuvuuden turvaamiseksi ja kehittämiseksi. Tämän rahoituksen ansiosta ryhmä pystyttiin jakamaan kahtia iän mukaan. Hankkeen suunnitelmassa ja rahoitusanomuksessa toiminnan tavoitteeksi on määritelty kehitysvammaisten nuorten ja heidän perheidensä syrjäytymisen ehkäisy sekä mahdollisuuksien tarjoaminen osallisuuteen ja yhteyteen (Olarin ja Leppävaaran seurakuntien sekä yhteisen seurakuntatyön kehitysvammaistyön hankeanomus 2012). Syrjäytymisen ehkäisy on myös yksi tämän työn tavoitteista.

Leppävaaran seurakunnan asettamat tavoitteet liittyivät Unelmapantterit pienryhmän kehittämiseen sekä nuoren minäkuvan tukemiseen ja lapsesta nuoreksi kehittymiseen. Ryhmän jakautumisen jälkeen Unelmapantterit oli uusi ryhmä, joka kokoontui ensimmäistä kertaa. Siksi ryhmän tavoitteet olivat myös siinä, että ryhmästä saataisiin toimiva ja turvallinen. Lisäksi tavoitteena oli kehittää tavoitteellista toimintaa. Ajatuksena oli, että ryhmätoiminta olisi silti rentoa ja turvallista, johon osallistuminen olisi mielekästä myös pitkän koulupäivän jälkeen. Ryhmän ollessa seurakunnan järjestämä, tavoitteena on tietenkin tukea myös nuorten hengellisyyttä.

Hankkeen tavoitteen sekä seurakunnan asettamien tavoitteiden lisäksi minulla oli työtä kohtaan omat tavoitteeni. Omat tavoitteeni ryhmälle, oli löytää sen oma suunta ja tarkoitus. Tavoitteenani oli tarjota kehitysvammaisille nuorille mahdollisuus toteuttaa itseään ja löytää ja näyttää omia erityistaitojaan ja näin kohottaa nuorten itsetuntoa ja auttaa identiteetin kehittymistä. Antaa heille onnistumisen kokemuksia.

Tavoitteet tiivistettynä ovat seuraavat:

- Kehitysvammaisten nuorten ja heidän perheidensä syrjäytymisen ehkäisy.
- Pienryhmän tavoitteellisen tekemisen kehittäminen.
- Kehitysvammaisten nuorten kehityksen tukeminen lapsesta nuoreksi sekä identiteetin kehittyminen.
- Antaa kehitysvammaisille nuorille mahdollisuus löytää omat erityistaitonsa ja saada sitä kautta onnistumisen kokemuksia.
- Hengellisyyden tukeminen.

8 TYÖELÄMÄN YHTEISTYÖTAHO

8.1 Leppävaaran seurakunta

Leppävaaran seurakunta perustettiin vuonna 1964, jonka jälkeen se on kasvanut nopeasti nykyiseen 26 000 seurakuntalaisen kokoon. Leppävaaran seurakunta sijoittuu Espooseen vilkkaan kauppakeskuksen ympäristöön sekä lähialueiden laajoihin asuinalueisiin, joten seurakunta on helposti tavoitettavissa. Seurakunnassa työskentelee yli 60 työntekijää ja kirkkoherrana toimii Kalervo Salo. (Leppävaaran seurakunta, i.a.)

Leppävaaran seurakunnan alueella asuu paljon lapsiperheitä, jonka mukaan seurakuntaelämään on rakennettu pienryhmätoimintaa, diakoniatyötä, retki- ja leiritoimintaa, kuoroja ja vilkasta päiväkerho- ja perhekerhotoimintaa. (Leppävaaran seurakunta, i.a.)

8.1.1 Kehitysvammaistyö Leppävaaran seurakunnassa

Leppävaaran seurakunta tarjoaa kehitysvammaisille nuorille niin pienryhmätoimintaa kuin leiritoimintaakin. Leppävaaran seurakunnassa järjestetään Nippanappa ryhmä asperger-diagnoosin saaneille lapsille sekä nyt Unelmapantterit pienryhmätoimintaa. Nippanappa-ryhmä on tarkoitettu alakouluikäisille asperger ja autismin kirjon lapsille. Se toimii yhteistyössä Espoon Autismi- ja aspergeryhdistyksen kanssa. Unelmapantterit on suunnattu lievästi kehitysvammaisille 12-16-vuotiaille nuorille. Ryhmätoiminnasta vastaa Meri Saloila. Ryhmät ovat avoimia kaikille espoolaisille, ei vain Leppävaarassa asuville. Ryhmien lisäksi Leppävaaran työntekijät ovat mukana järjestämässä joka kevät ja syksy kehitysvammaisten nuorten leiriä, jonne kaikki ovat tervetulleita. (Leppävaaran seurakunta i.a.)

Vammaistyötä toteutetaan ympäri Espoota eri seurakunnissa. Seurakuntayhtymän vammaistyön diakoni Minna Kovalainen vastaa vammaistyöstä. Espoon alueella kehitysvammaisille ja heidän perheilleen järjestetään ohjelmaa ympäri vuoden. Kehitysvammaisille järjestetään kappeli-iltoja sekä seurakuntapiirejä, musiikkiryhmiä, kauneimpia joululauluja sekä Tuomas-messuretkiä. Vanhemmille ylläpidetään vertaistukiryhmää. (Espoon seurakuntayhtymä 2013.)

8.1.2 Unelmapantterit – pienryhmä

Unelmapantterit pienryhmä aloitti toimintansa Leppävaarassa syksyllä 2012. Se on osa Korsi-projektia, jonka tavoitteena on ehkäistä nuorten ja vanhusten syrjäytymistä Espoossa. Ryhmä pystyttiin aloittamaan Korsi-projektilta saadulla avustuksella. Näin ollen Unelmapantterit on ryhmä, jossa tavoitteena on ehkäistä kehitysvammaisten nuorten sekä heidän perheidensä syrjäytymistä. Hanke lähti Olarin seurakunnasta, jossa pienryhmätoiminta on pyörinyt jo aiemmin. Hakijoiden määrän noustessa liian suureksi ryhmä jaettiin kahteen osaan. Olarissa kokoontuvat vanhemmat 17-vuotiaat ja siitä vanhemmat kehitysvammaiset nuoret, kun taas Leppävaarassa kokoontuvat 12–16-vuotiaiden nuorten ryhmä.

Unelmapantterit on pienryhmä lievästi kehitysvammaisille nuorille. Ryhmä kokoontuu kerran kuussa klo 17–19 Leppävaaran seurakunnan nuorten tiloissa. Ryhmätoiminnassa pyritään kuuntelemaan nuorten toiveita, jolloin toiminta olisi heille mielekästä, mutta myös tavoitteellista. Ryhmäkerroilla vaihdetaan kuulumisia, leikitään, pelataan, keskustellaan, ulkoillaan, kuunnellaan musiikkia, pidetään iltahartaus ja syödään välipalaa. (Espoon seurakunta i.a.)

Ryhmän koko on kokonaisuudessaan 10 nuorta, ja osallistujien määrä vaihtelee jokaisella ryhmäkerralla. Ryhmänohjaajina ovat toimineet erityisnuorisotyöntekijät Meri Saloila, sekä Toni Marjola, varhaisnuorisotyöntekijä Laura Markkanen sekä minä nuorisotyönohjaaja opiskelija. Sen lisäksi tiimiin kuului isosia ja avustajia. Ensimmäisen vuoden jälkeen työntekijämäärä vähennettiin isosten ja avustajien lisäksi kahteen aikuiseen, sillä ryhmän toimivuus oli tarvittavan hyvällä tasolla.

8.2 Yhteistyö Leppävaaran seurakunnan kanssa

Yhteistyöni Leppävaaran seurakunnan kanssa alkoi saadessani tiedon, että he hakevat kehitysvammaisten pienryhmälle vetäjää, sillä he olivat saaneet rahoituksen hankkeeseen. Hanke oli kehittää kehitysvammaisten pienryhmätoimintaa ja siihen oli haettu rahoitus Korsi-projektilta. Otin sähköpostilla yhteyden Meri Saloilaan, jonka kanssa sovimme, että tulisin mukaan ryhmätoimintaan ohjaajaksi ja suorittaisin sen opinnäytteenäni. Suunnitelmaan kuului, että aloitan pienryhmässä keväällä 2013, sillä syksyn olisin ulkomailla harjoittelussa. Kävin kuitenkin tutustumassa ryhmään heidän ensimmäisellä kokoontumiskerrallaan, jolloin sain käsityksen siitä millainen ryhmä on ja mitä heillä on toiveissa tehdä ryhmässä. Silloin kokoontuimme työntekijöiden kanssa ensimmäisen kerran ja sovimme ryhmän vetämiseen liittyvistä asioista sekä ryhmäkertojen aikataulutuksesta ja rakenteesta.

Ulkomaan harjoitteluni aikana olimme sähköpostitse yhteydessä siitä, miten ryhmä on toiminut ja mitä he ovat syksyn aikana tehneet. Tammikuussa 2013 aloitin ryhmien vetämisen, jolloin työntekijä Leppävaaran seurakunnalta vaihteli ryhmäkerroittain. Ryhmät pyörivät kerran kuukaudessa kaksi tuntia ja ryhmäkerat onnistuivat suurimmilta osin suunnitelman mukaisesti ja nuorilta saadun palautteen mukaan nuoret ovat nauttineet ryhmästä.

Keväällä 2013 jatkoin ryhmän kanssa työskentelyä, opinnäytteeni ulkopuolella. Tällöin pystyin hyödyntämään ryhmäkertojen suunnittelussa aiemmin oppimiani ja oivaltamiani asioita kehittääkseni Unelmapanterit ryhmätoimintaa vielä enemmän ryhmäläisilleen sopivaksi.

9 RYHMÄKERTOJEN TOTEUTUS

9.1 Teoriasta ryhmäkertoihin

Unelmapantterit on pienryhmä 12–16-vuotiaille nuorille lievästi kehitysvammaisille. Ryhmä kokoontuu viisi kertaa, kerran kuukaudessa tammikuusta toukokuuhun. Ryhmä on aloittanut toimintansa syksyllä 2012, jolloin Olarissa järjestetty pienryhmätoiminta jaettiin kahteen suuren osallistujamäärän vuoksi. Seuraavat ryhmäkerrat toteutettiin vuoden 2013 keväällä.

Leppävaaran seurakunnassa tavoitteet ryhmäkerroille oli ehkäistä syrjäytymistä, tukea kehitystä lapsesta nuoreksi sekä kannustaa jokaista nuorta löytämään omia vahvuuksiaan. Ryhmäkerrat ovat rakennettu sisällöllisesti yhteiseen aloitukseen, hartauteen, välipalaan, toiminnalliseen osioon sekä vapaa-aikaan ja loppulauluun. Hartaudet ja toiminnalliset osiot olen suunnitellut nuorten mieltymysten ja tavoitteiden mukaisesti. Ryhmätoiminnat sisältävät näkemistä, kuulemista, kokemista ja tekemistä.

Ryhmäkertojen aiheet olivat seuraavat.

- Minä olen ihme, sinä olet ihme.
- Minä tunnen ja saan tuntea.
- Me ollaan me.
- Rukouksen monet kasvot.
- Kesän haaveita ja suunnitelmia.

Valitsin nämä aiheet sekä tavoitteiden näkökulmasta, että keräämäni teorian pohjalta. Nuoret saivat jokaisesta kerrasta onnistumisen kokemuksia, mutta aiheet tukisivat myös itsetunnon paranemista sekä identiteetin kehittymistä. Kehitysvammaisen nuoren on tärkeä tuntea itse olevansa oma persoonansa. Ryhmä toimii seurakunnan toimesta, joten tietenkin ryhmän tarkoitus on myös tuoda nuorille hengellisiä kokemuksia. Viimeiselle kerralle halusin tuoda kevyen

aiheen, joka jättäisi nuorille hyvän mielen ryhmistä ja innon jatkaa ryhmässä käymistä tulevina vuosina.

Lievästi kehitysvammaiset ihmiset ymmärtävät olevansa erilaisia ja sen tähden, he tarvitsevat paljon tukea ja kannustusta itsetuntonsa ja identiteettinsä kehittymisen kannalta (Malm 2006, 176). Tästä syystä tahdoin ensimmäiseksi ryhmäkerraksi suunnitella toiminnan niin, että jokainen tuntisi olonsa erityiseksi ja ymmärtäisi sen, että maailmassa on paljon erilaisia ihmisiä ja kaikki kelpaavat sellaisena kuin ovat. Hyvän itsetunnon ylläpitäminen on läsnä jokaisella kerhokerralla, sillä onnistumisen kokemusten saaminen ja kehittyvän identiteetin tukeminen ovat työhöni kirjattuja tavoitteita.

Hengellisyys oli mukana jokaisella ryhmäkerralla. Halusin kuitenkin tuoda rukouksen erikseen omaksi ryhmäkerran aiheekseen, sillä rukoukseen ei aina tarvita sanoja. Jumalan läsnäoloa voi kokea kaikilla aisteilla ja eri menetelmillä, kuten kuuleminen, näkeminen, lukeminen, laulaminen ja tekeminen (Kuusi 2006, 17). Pyrin suunnittelemaan ryhmäkerroilla tapahtuvat toiminnalliset osiot ja hartaudet niin, että ne antaisivat mahdollisuuden erilaisille kokemuksille. Lisäksi ruokailu on tärkeä osa yhteyden kokemista. Loppuun suunniteltu loppulaulu luo nuorille vahvan yhteenkuuluvuuden tunteen, joka kantaa myös kerhon jälkeen.

Pienryhmätoiminnassa ja sen onnistumisessa on tärkeää ryhmän turvallisuus. Pienryhmässä jäsenet tuntevat kuuluvansa ryhmään ja tunnistavat sen kaikki jäsenet (Pennington 2005, 10). Ryhmään kuulumisen tunteen edistämiseksi jokaisen ryhmäkerran alussa on tarkoitus kokoontua ringiin ja käydä läpi kuulumiskierros, jossa kerrattaisiin aina kaikkien nimet. Näin varmistettaisiin, että kaikki ryhmän jäsenet tietävät toisensa ja tuntevat kuuluvansa ryhmään. Ohjaajan on annettava palautetta ryhmälle, että ryhmäläiset tietävät olevansa haluttuja ryhmään ja että he ovat toimineet oikein (Kopakkala 2008, 89). Siksi pyrin antamaan nuorille palautetta toiminnastaan välittömästi, jolloin he saavat tarvitseviensa tunteen turvallisesta ryhmästä, johon heidät halutaan mukaan. Turvallinen ryhmä on nuorille tärkeä, sillä se toimii myös persoonallisuuden kasvun ja itsensä toteuttamisen tukena (Pennington 2005, 12). Ryhmänohjaajan on ryhmän turvallisuuden kannalta tärkeä ymmärtää millaiset toimet sopivat hänen

ryhmälleen. Jo suunnitteluvaiheessa on oltava selkeät tavoitteet (Valkeapää 2011, 14). Ryhmäkertoja suunnitellessani kiinnitin huomiota siihen, että aiheet ja sisällöt vastaisivat asetettuja tavoitteita.

Ryhmää vetäessäni pyrin ottamaan huomioon kehitysvammaisten heikentyneen ymmärrys ja kommunikaatiotaidon. Jos vuorovaikutustilanteessa toinen osapuoli on vuorovaikutustaidoiltaan selvästi taitavampi, lievästi kehitysvammaisen ihmisen voi olla vaikea ymmärtää joitain sanoja tai asioita (Launonen 2007,86). Tästä syystä olen pyrkinyt puhumaan selkeästi ja hitaasti ja tarvittaessa toistanut esimerkiksi tehtävien antoja. Kehitysvammaisten on vaikea tai jopa mahdoton rakentaa mielikuvia vaikka ymmärtäisi puhetta (Launonen 2007, 84). Siksi pyrin helpottamaan pohdintatehtäviä tai selkeyttämään omaa puhettani kuvilla.

Ryhmäkertojen rakenteessa pyrin aina siihen, että vapaa-aikaa jäisi riittävästi. Vapaa-aika on tärkeää, sillä silloin nuoret voivat harjoitella sosiaalisia tilanteita turvallisessa ympäristössä. Sosiaalisten taitojen oppiminen alkaa ymmärretyksi ja hyväksytyksi tulemisen tunteen jälkeen ja niiden oppiminen ja ylläpitäminen on tärkeää kokonaiskehityksen kannalta. (Malm 2006, 179.) Rohkaiseminen ja hyvän palautteen antaminen hyvin onnistuneen lautapelin tai keskustelun jälkeen antaa nuorelle onnistumisen kokemuksia.

9.2 Ensimmäinen ryhmäkerta: Minä olen ihme, sinä olet ihme

Ensimmäisen ryhmäkerran aiheena oli: Minä olen ihme, sinä olet ihme. Sen tavoitteena oli auttaa nuoria ymmärtämään oman itsen ja omien ajatusten tärkeys ja kertomaan heille, miten arvokkaita he ovat Jumalan luomina. Halusin kuitenkin tuoda esiin sen, miten meistä ihmisistä jokainen on arvokas omana itsenään ja meillä jokaisella on paikka Jumalan lapsena. Tämä aiheena nousi esiin syrjäytymisen ehkäisemisestä ja nuoren identiteetin tukemisesta.

Aloitimme yhteisesti istumalla rinkiin ja kysymällä kuulumisia. Ryhmä oli nähnyt minut vain kerran ennemmin, joten oli tärkeää kokoontua yhteen ja tutustua saadakseni ryhmän luottamuksen kasvamaan. Näin jokaisella olisi myös terve-

tullut olo tullessaan ryhmään. Hartaudessa puhuimme Psalmin 139 jakeesta 14: ”Minä olen ihme, suuri ihme ja kiitän sinua siitä.” Kerroin heille siitä, miten jokainen saa olla oma itsensä ilman tuomitsemista. Meitä ihmisiä on paljon ja jokainen meistä on oman näköinen, persoonallinen, tykkäämme eri asioista, osaamme erilaisia juttuja ja silti kaikki olemme samanarvoisia. Olin leikannut aikakauslehdistä kuvia erilaisista ihmisistä, joita levitin lattialle ringin keskelle esimerkiksi ihmisten eroavaisuuksista, nämä konkretisoivat nuorille puhettani ja toivat väriä hetkeemme. Lopuksi puhuimme siitä, mikä on kallein aarre, minkä Jumala omistaa ja kurkistimme jokainen vuorollamme aarrearkkuun, jossa oli peili, josta näki oman kuvansa. Peiliä käytin korostaakseni heille, että juuri he ovat tärkeitä ja samalla se oli opettava leikki. Siirryimme hartauden jälkeen väli-palalle, jonka aikana minulla oli mahdollisuus tutustua ryhmäläisiin ja he tottui-vat minun läsnäolooni ja olivat kiinnostuneita minusta.

Toiminnallinen osio laajensi hartaudessa aloittamaani aihetta minuudesta myös toisen kunnioittamiseen. Jokainen ihminen on Jumalan suuri aarre ja jokainen saa olla juuri sellainen, kun on. Näytin nuorille kuvia ulkomailta, erilaisista kulttuureista ja erilaisista ihmisistä ja niistä paikoista joissa olen käynyt. Tarkoituksena oli näyttää nuorille, että jokainen ihminen tällä maapallolla on luotu Jumalan kuvaksi, vaikka asuisi ja eläisi eri kulttuureissa. Jaoin kokemuksistani juuri loppuneesta ulkomaan harjoittelusta, sillä siitä oli ollut puhetta ennen lähtöäni. Näytin nuorille maailmankartalta ne paikat, joista kuvat olivat ja lopuksi keskustelu kääntyi siihen, missä päin maailmaa nuoret olivat itse käyneet ja millaisia ihmisiä he ovat tavanneet. Nuoret kertoivat missä he olivat olleet, eikä ollut väliä oliko paikka lähellä vai kaukana, mutta he eivät osanneet tarkasti kuvailla sitä millaisia ihmiset olivat olleet. Halusin näyttää nuorille, että he voivat myös matkustaa ja nähdä maailmaa ja näin tukea heidän aktiivisuuttaan ja ehkäistä syrjäytymistä.

Lopun ajan nuoret saivat pelata ja tehdä mitä halusivat ohjaajien, isosten ja avustajien kanssa, sillä sosialisoituminen toisten nuorten ja ohjaajien kanssa on tärkeää nuorille, jotka oppivat itsestään asioita ja oppivat toisiltaan. 15 Minuuttia ennen ryhmäkerran loppua kokoonnuimme piiriin ja lauloimme ja viitoimme yhdessä laulun: Tahtoisin toivoa sinulle. Nuoret ovat laulaneet loppulaulua en-

simmäisestä ryhmäkerrasta alkaen syksyllä 2012. Viittomat lauluun osasi yksi avustajista, ja niiden käyttäminen oli luonnollista, sillä jotkut ryhmän nuorista osaavat ja käyttävät tukiviittomia puhuessaan.

Loppuun olin suunnitellut mielipidejanaa, jonka avulla voisin kysellä nuorilta heidän kokemuksistaan ryhmäkerrasta, mutta selitettyäni janan idean vanhempia alkoi tulla jo hakemaan, jolloin tilanne muuttui niin levottomaksi, ettei jana onnistunut alkuperäisessä merkityksessään. Muutin siitä yksinkertaisen ja hauskan lopetuksen kerralle kysymällä oliko heillä ollut hauskaa vai ei, johon nuoret vastasivat innokkaasti, että kyllä oli ollut hauskaa.

Ryhmäkerta sujui miltei suunnitelmien mukaan. Huomasin aikataulun olevan tiukka, joka vaikuttaisi tuleviin ryhmäkertoihin. Nuoret kuuntelivat mitä heille puhuin, ja lähtivät keskusteluihin mukaan yllättävän hyvin jo toiminnallisessa osiossa, vaikka minä olinkin uusi ryhmän vetäjä.

9.3 Toinen ryhmäkerta: Minä tunnen ja saan tuntea.

Toisella ryhmäkerrallamme aiheenamme olivat tunteet. Tavoitteena oli kannustaa nuoria miettimään omia tuntemuksiaan, omia iloja ja vastaavasti omia pelkoja. Nuoruus on vaihe, jossa käydään läpi paljon erilaisia tunteita, joiden ymmärtäminen on tärkeää. En kuitenkaan halunnut herättää nuorissa mitään niin erikoisia tunteita, joihin en pystyisi vastaamaan, siksi valitsin tunteiksi yksinkertaiset tunteet ilon ja surun, jotka ovat nuorille jo tuttuja, mutta niiden läpikäyminen ei ole haitallista.

Kokoonnuimme aluksi jälleen yhteen ja kävimme läpi kuulumiset, jokaiselta yksitellen, sillä on tärkeää, että jokainen saa yhtäläisen huomion osakseen ja kaikki eivät vielä osanneet toistensa nimiä. Hartausosiossa kehotin nuoria ottamaan rennon asennon ja sulkemaan silmänsä ja kerroin heille tarinan Surukisasta ja Toivosta. (LIITE 1.) Annoin nuorille mahdollisuuden levähtää hetkeksi ja vain kuunnella, sillä suurin osa oli tullut ryhmään miltei suoraan koulusta. Esiotin nuorille kysymyksiä tarinaan liittyen, mitä tunteita he tunnistivat tarinasta ja

oliko heille itselle noussut jotain tuntemuksia tarinasta, mutta he eivät lähteneet keskusteluun mukaan. Kerroin nuorille omia huomioitani tarinasta, ja sen herättämistä surun ja ilon tunteista ja annoin nuorille mahdollisuuden vain kuunnella, sillä aihe oli selvästi haastava. Yksi nuorista nukahti tarinan aikana ja muut halusivat siirtyä välipalalle, joten päätimme hartauden lyhyeen rukoukseen ja lähdimme syömään. Päätin antaa aiheen rauhoittua nuorten mielissä.

Välipalan jälkeen jatkoimme aiheesta tunteet. Tarinassa oli noussut esiin tunteita ja koska omien mielipiteiden sanoittaminen voi olla vaikeaa, lähdimmekin ottamaan valokuvia tunteista. Keskustelimme siitä, miten meihin on luotu tunteita ja miten jokainen tuntee erilailla eri asioista. Jokaiselle nuorelle jaettiin pari ohjaaja, avustaja tai isonen, joka auttoi pysymään aiheessa. Aiheet olivat: Ilo, ystävyys, pelko, turvallisuus sekä suru. Pysin pitämään tunteet helppoina ja tuttuina, jolloin nuorten olisi helpompi lähestyä asiaa ja he saivat onnistumisen kokemuksia valokuvaamisesta. Nuorten ottivat kuvia aktiivisesti ja selvästi pitivät siitä, että saivat valokuvata, aiheessa pysyminen oli haastavaa. Nuorten otettua kuvat, he saivat siirtyä vapaa-ajan toimintoihin, sillä aikaa ei ollut enää paljon ja yhdessä pelaaminen ja oleskelu on tärkeää heille. Nuorten ottamat kuvat käytettäisiin seuraavalla kerralla hartaudessa.

Jälleen vähän ennen loppua kokoonnuimme yhteiseen rinkiin ja lauloimme ja viitoimme loppulaulun: Tahtoisin toivoa sinulle. Janatyöskentelylle ei jäänyt aikaa ollenkaan, enkä kokenut sen olevan hyvä vaihtoehto tälle ryhmälle. Olin keskustellut yksittäisten nuorien kanssa välipalan ja vapaa-ajan aikana ja yritin saada kuvaa, mitä nuoret ovat pitäneet ryhmistä ja oliko heille jäänyt asioita mieleen, mutta huomasin, että tällaisiin kysymyksiin vastaaminen on osalle heistä todella haastavaa.

Tällä ryhmäkerralla aikataulutusta oli edelleen haastava, ja koin, että nuoret tarvitsisivat enemmän aikaa vain pelaamiseen ja vapaasti yhdessä olemiseen. Toiminnallisen osion valokuvauksen läpikäyminen jäi pois tältä kerralta ajanpuutteen vuoksi, minkä koen suurena puutoksena. En kuitenkaan huomannut, eikä kukaan toisista ohjaajista tai avustajista havainnut, nuorissa levottomuutta

tai ahdistuneisuutta. Tällä kerralla arviointia keräsin lähinnä nuorten kanssa juttelemalla ja havainnoinnilla.

9.4 Kolmas ryhmäkerta: Me ollaan me.

Kolmannella kerralla aiheenamme oli: Me ollaan me, joka käsitteli ryhmään kuulumista ja jokaisen ryhmänjäsenen tärkeyttä. Nuoruuden kehitysvaiheessa sosiaalisuus on tärkeää ja tavoitteena tälle kerralle oli nauttia yhdessä olemisesta, tekemisestä ja antaa jokaiselle mahdollisuus näyttää ryhmälle jotain, mikä kuvaa itseä.

Kokoonnuimme jälleen rinkiin ja lähdimme tällä kertaa pallon kanssa kiertämään kuulumisrinkiä, jolloin leikin kautta saimme ryhmän alkamaan. Kun sait pallon käteen, kerroit kolme asiaa mitä sinulle kuuluu. Kuulumiskierroksen jälkeen lähdimme katselemaan kuvia tunteista, joita nuoret olivat viimekerralla ottaneet. Aluksi katsoimme kuvat pelottavista ja kurjista aiheista. Sitten luimme Raamatusta Psalmista 34 jakeet 5-7 ja siirryimme iloiseen kuviin. Kävimme kuvat tässä järjestyksessä, että ilon tunteet jäisivät päällimmäisiksi ja toisivat iloa myös tämänpäiväisiin toimintoihin. Muistutin jälleen siitä, miten jokaisella on oikeus tuntee niin kuin tuntee, eikä kukaan voi sanella meidän tuntemuksiamme. Lopuksi lauloimme rukoukseksi laulun, jonka nuoret saivat toivoa ja lähdimme välipalalle. Välipalalla kehuin nuorten ottamia kuvia ja heidän kykyään hakea erilaisista tiloista erilaisia tunnetiloja. Kehujen ja palautteen saaminen on tärkeää.

Toiminnallinen osio tänään oli aiheeltaan tilkkutäkki. Kertasimme hieman myös ensimmäisen kerran aihetta siitä, miten jokainen on arvokas yksilö, mutta jatkoimme sitä niin, että monesta yksilöstä kasvaa ryhmä ja meidän ryhmämme on tärkeä ryhmä. Lähdimmekin maalaamaan meille omaa tilkkutäkkiä, joka ripustettaisiin ryhmätilan seinälle. Jokainen sai maalata sellaisen tilkun, kun halusi. Maalaukselle ei annettu aihetta, vaan annoin jokaiselle mahdollisuuden tehdä juuri sitä mitä halusi. Värit, muodot ja aiheet saivat tulla jokaisesta itsestään. Nuoret nauttivat maalaamisesta, värien käyttämisestä ja omien lempiasioiden maalaamisesta ja tilkkutäkki valmistui hetkessä. Oli hienoa nähdä miten jokai-

nen maalasi omien kykyjensä mukaan tilkun, vaikka epäilyjä omiin taitoihin löytyi aluksi. Kävin kysymässä jokaiselta erikseen, mitä he maalasivat ja nuoret sanoittivat hienosti mitä ovat maalaamassa. Kehuin heidän töitään ja kannustin jatkamaan maalaamista. Kokosimme maalaukset seinälle isoksi tauluksi kuvaamaan yhtenäisyyttämme. Tarkoituksenamme oli vielä laulaa tilkkutäkki-laulu, mutta sitä emme ehtineet

Nuoret saivat viettää vähän vapaa-aikaa ennen loppulaulua. Samalla kyselin heiltä jälleen yksilöllisesti, mitä heille on jäänyt mieleen tästä kerrasta ja ovatko he oppineet uutta ja mitä he haluaisivat vielä tehdä. Sain ensimmäisen kerran suoran palautteen yhdeltä nuorelta, että hänelle ei ollut jäänyt oikeastaan mitään mieleen tällä kertaa, ja hän pyysi siitä anteeksi. Korjasin hänelle, että ei hänen tarvitse olla siitä pahoillaan ja kiitin häntä reippaasta ja rehellisestä vastauksesta. ”Tahtoisin toivoa sinulle” - kaikui jälleen laulaen ja viittoen, jonka jälkeen nuoret lähtivät kotiin.

Ryhmäkerta onnistui ja ei onnistunut. Nuoret nauttivat tekemisestä ja yhdessä olemisesta. Aikataulu sujui paremmin tänään, mutta kaksi tuntia menee todella nopeasti. Tavoitteiden kannalta maalaaminen nousi selvästi joidenkin nuorten mieleiseksi tekemiseksi, joka oli erilainen kuin viimekerralla valokuvien ottaminen. Nuoret saivat maalatessaan käyttää omaa mielikuvitustaan ja he saivat itse päättää mitä piirsivät, jonka tarkoituksena oli tukea minäkuvan etsimistä ja kehittymistä. Harmilliseksi koin, että kaikki nuoret eivät saaneet tästä niin paljon kuin toivoin, eikä ryhmäkerta herättänyt ajatuksia, mutta heillä oli yhdessä mukavaa, jolloin koin, että tämän nimenomaisen ryhmäkerran tavoite täyttyi.

9.5 Neljäs ryhmäkerta: Rukouksen monet kasvot.

Neljännellä ryhmäkerralla aiheenamme oli rukous. Tavoitteena oli muistuttaa nuoria siitä, mitä rukous on ja miten sitä voidaan tehdä. Halusin tällä aiheella tukea nuorten hengellistä kokemusta.

Aloitimme yhdessä ringissä ja kävimme jälkeen läpi yksitellen mitä jokaiselle kuului. Sen jälkeen hartaudessa keskustelimme siitä, mitä rukous on, miten sitä voidaan toteuttaa ja mikä on maailman lyhin rukous. Olimme aiemmin leirillä rukoilleet liikkuen ja tanssien. Mutta tänään keskittyisimme rukoukseen laulaen ja soittaen. Toiminnallinen tekeminen luo kehitysvammaisille hengellisyyden kokemuksia, joten halusin tuoda sen heille tällä kertaa musiikin kautta. Ryhmäläisistä monet pitivät musiikista, ja se oli ollut toiveena jollekin ryhmäkerralle. Luin heille Raamatusta Psalmin 108, joka on Daavidin psalmilaulu Kiitos ja rukous, joka toimi motivoijana päivän aiheeseemme. Tästä innostuneena lauloimme hartauden päätteeksi laulun: Rukous on silta.

Välipalalla saimme jälleen tilaisuuden jutella nuorten kanssa tarkemmin heidän kuulumisiaan ja ruokailu on osoittautunut nuorten lempiasiaksi ryhmässä. Välipalan jälkeen siirryimme toiminnalliseen osioon. Rukoukseen ja lauluun liittyen ryhdyimme valmistamaan omia soittimia. Nuorilla oli mahdollisuus tehdä rytmi-soitin riisistä ja tölkistä ja koristella sen tahtomallaan tavalla, tai tehdä kitarasoi-tin kertakäyttölautasista jotka he saivat myös koristella tahtomallaan tavalla. Olin kerännyt materiaalia valmiiksi, niin että jokaiselle riitti, mutta silti tarvikkeis-ta tuli riitaa ja riidan selvittäminen vei oman aikansa työskentelyosiosta. Toimin-nallinen osuus kesti sen verran pitkään, että siirryimme suoraa askartelusta loppulauluun, johon oman soittimen sai ottaa mukaan tai viittoa niin kuin tavalli-sesti. Tahtoisin toivoa sinulle soi kauniisti ja vanhemmat olivatkin jo eteisessä hakemassa nuoriaan kotiin.

Ryhmäkerralla toteutettu askartelu ei sujunut odotusten mukaisesti, joka ei an-tanut aikaa laulaa ja soittaa soittimilla lopuksi, niin kuin olin suunnitellut. Nuoret kuitenkin havaintojeni perusteella pitivät askartelemisesta ja erityisesti soittimien koristelemisesta. Joillekin nuorille askartelut osoittautuivat liian vaikeiksi, jolloin oli hyvä, että avustajia oli tarpeeksi.

9.6 Viides ryhmäkerta: Kesäsuunnitelmia ja haaveita.

Viimeiselle ryhmäkerralle aiheenamme olivat kesä ja sen suunnitelmat ja haaveet. Tavoitteena oli luoda rento viimeinen kerta, joka antoi nuorille mahdollisuuden tuoda esiin omia haaveitaan tulevasta kesästä ja sen tapahtumista. Halusin antaa nuorille mahdollisuuden tehdä mieleisiään asioita ja pelata ja laulaa ystäviensä kanssa ennen pitkää kesää. Viimeisellä kerralla kerhopaikkamme siirtyi kirkon tiloihin, joka toi oman jännityksensä myös nuoriin, sillä monet eivät olleet käyneet näissä tiloissa aiemmin.

Pidimme aluksi jumppahartauden, jossa lausuttiin sanat: Kumarran sinua, avaudun sinulle. Siunaa minua ja minun kauttani muita. Halusin pitää nuorille hartauden, jossa käytettiin omaa vartaloa, sillä se aktivoi nuoria tekemään ja saamaan kokemuksia sen kautta. Liikuttavan hartauden jälkeen siirryimme välipalalle, jossa meillä oli viimeisen kerran kunniaksi paljon eväitä ja jäätelöä. Välipalalla kysyin nuorilta mitä asioita heille oli jäänyt mieleen ryhmäkerroilta? Parhaiten nuorten mieleen oli jäänyt Afrikan tähden pelaaminen ja syöminen.

Viimeisen kerran toimintahetki valmisti meitä jo kesää varten. Levitimme ison paperin pöydälle, joka oli kaikille yhteinen. Levitin pöydälle myös kuvia kesästä ja kaikesta, mitä kesällä voi tehdä, antaakseni nuorille ideoita, sillä osa ei keksinyt mitään piirrettävää. (LIITE 3.) Kiersin jälleen jokaisen nuoren luona kysellen heidän suunnitelmiaan ja kehuen ja kannustaen heitä toteuttamaan haaveitaan. Nuoret saivat piirtää paperille asioita mitä heillä on suunnitelmissa tehdä ja mitä he haluaisivat tehdä. Kun oli saanut piirroksensa valmiiksi, sai siirtyä toiseen huoneeseen pianon ääreen, missä ohjaajan säestyksellä kaikki saivat toivoa lauluja ja laulaa yhdessä tai pelata lautapelejä, oman mielen mukaan.

Lopuksi lauloimme jälleen Tahtoisin toivoa sinulle viittoen. Vanhempien tullessa hakemaan kyselin heiltä olivatko nuoret puhuneet kerhosta kotona ja millaisena he ovat kerhoa pitäneet. Sain vastaukseksi, että kaikki ryhmässä tehdyt jutut ovat tallessa ja musiikkisoittimella soitettiin silloin kun se oli juuri tehty. Iloisella

mielellä nuoret ovat aina ryhmään tulleet. Toivotimme ohjaajaporukalla kaikki kesän viettoon ja tervetulleeksi takaisin Unelmapanttereihin syksyllä.

Vanhempien kanssa käymäni keskustelu herätti tunteen siitä, että nuorille tämä ryhmä on todella tärkeä, samoin kuin monet vanhemmat pitävät ryhmää tärkeänä. Monet ovat harmitelleet sitä, että jokin toinen harraste menee yhtä aikaa Unelmapanttereiden kanssa. Vanhemmille on tärkeää nuorten sosiaalisen elämän ylläpitäminen.

10 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

10.1 Palautteen keräämisen haasteet

Palautteen kerääminen kehitysvammaisilta nuorilta oli haastavaa. Unelmapantterit ryhmään osallistuvien nuorten kehityksen taso vaihteli keskivaikean ja lievän välillä. Kehitysvammaisten nuorten kanssa kommunikointi on erilaista henkilöstä riippuen (Launonen 2007, 81). Kehitysvammaisella ihmisellä on heikompi älyllinen suorituskyky (Kaski ym. 2009, 16). Ryhmäkertojen alussa suunnitellin käyttäväni palautteen keräämisessä janatyöskentelyä. Tällä työskentelymenetelmällä pystyisin havainnollistamaan esimerkiksi kuvilla janan eri kohtien tarkoituksen ja nuoret saisivat liikkumalla kertoa omat mielipiteensä. Tällaiset vaihtoehtoiset menetelmät ovat tärkeitä, sillä joidenkin kehitysvammaisten kanssa kommunikaatio on olemuskielen varassa (Launonen 2007, 81). Janatyöskentelyyn ei kuitenkaan jäänyt ensimmäisellä kerralla aikaa ja työmenetelmän testaaminen ei onnistunut. Myöhemmin seminaarityöskentelyssä tuli julki kehitysvammaisten kanssa tehtävän janatyöskentelyn epäsopivuus, jolloin päätin siirtyä käyttämään palautteen keräämiseen suullisesti sekä havainnoimalla. Janatyöskentely voi olla kehitysvammaisille haastavaa, sillä janan rakentaminen vaatii mielikuvatyöskentelyä. Tämä työmuoto saattaa olla kehitysvammaisille vaikeaa ja joissain tapauksissa miltei mahdotonta (Launonen 2007, 84).

Kehitysvammaisten kommunikaatiokyky on heikompaa ja poikkeavaa (Launonen 2006, 51). Tämä loi oman haasteensa palautteen keräämiseen suullisesti. Lievästi kehitysvammaisista osa kykenee vastavuoroiseen kommunikaatioon kieliopillisista ja rakenteellisista virheistä huolimatta (Launonen 2007, 86). Keskustelin nuorten kanssa yksilöllisesti ja pyrin saamaan kuvaa siitä, ovatko eri ryhmäkerrat antaneet heille ajatuksia ja pohdinnan aiheita tai onnistumisen kokemuksia. Suullisesti nuoret eivät osanneet vastata mitään yksittäisiä asioita, vaan vastasivat kysymyksiini joko myöntävästi tai eivät osanneet sanoa mitään. Kerran sain suoran palautteen siitä, että ryhmäkerta ei ollut herättänyt mitään ajatuksia. Nuori lisäsi kommenttiinsa anteeksipyyntöä, jolloin jäin miettimään,

että tohtivatko nuoret oikeasti sanoa mitä ajattelevat. Tämän jälkeen keskusteluissa pyrin rohkaisemaan nuoria kertomaan rohkeasti omat mielipiteensä, mutta silti ajatusten sanoittaminen oli haastavaa. Onnistunein palautteen keruu menetelmä oli siis havainnointi. Tarkastelin eri tilanteissa nuorten ilmeitä, eleitä sekä toiminnallisten osioiden toteutumista.

Tätä työtä tehdessäni huomasin, että kehitysvammaisuudesta on tehty paljon tutkimuksia ja määritelmät olivat hyvin samanlaiset eri lähteissä. Ikäväkseni kehitysvammaisten nuorten hengellisyyden kokemisesta ei ole toteutettu paljoa tutkimuksia. Teoriatietoa tästä aiheeseen oli vaikea löytää. Mielestäni olisi tärkeää seurakunnille, että he tietäisivät mitä heidän työnsä kehitysvammaisten kanssa, saa heihin aikaan ja millä keinoin kehitysvammaiset pystyisivät parhaiten saamaan kokemuksia Jumalan läsnäolosta. Tämä teoriatieto olisi auttanut myös palautteen keräämisessä hengellisyyteen liittyen.

10.2 Tavoitteiden toteutuminen

Arvioni työstä koostuu omasta arvioinnista ja havainnoinnistani, nuorien ja vanhempien kanssa käymistäni keskusteluista sekä seurakunnan työntekijöiltä saamastani palautteesta. Palautteen luotettavuudessa on otettava huomioon nuorten heikentynyt ymmärryskyky sekä tilanne, jossa haastatteluita on käyty sekä nuorten, että vanhempien kanssa. Teoriaosuutta rakentaessani halusin säilyttää luotettavuuden tarkastelemalla tarpeeksi tuoreita teoksia.

Asetettujen tavoitteiden valossa ryhmä onnistui mielestäni hyvin. Ryhmä ehkäisi syrjäytymistä antamalla nuorille syyn lähteä muiden ihmisten seuraan ja kannusti heitä sosiaaliseen kanssakäymiseen. Sillä syrjäytyminen on kehitysvammaisilla suuri riski, heidän jäädessään yksin kotiin. Syrjäytymisen estäminen onnistuu mahdollistamalla ihmisille muun muassa riittävät ihmissuhteet, harrastukset sekä uskon itseen (Lehto i.a.). Ryhmä antoi myös vanhemmille vapaata aikaa tehdä omia juttujaan.

Identiteetin tukemisen kannalta pienryhmätoiminta toimi kehitysvammaisten kanssa. Pienryhmätoiminta on tärkeää nuoren identiteetin kehityksessä. Ryhmätoiminnalla on suuri sosiaalinen merkitys, kun opetellaan muiden huomioon ottamista ja ryhmässä toimiminen antaa mahdollisuuden myös positiivisiin kokemuksiin sosiaalisista tilanteista. Ryhmässä tapahtuva vuorovaikutus vahvistaa myös käsitystämme itsestämme ja erilaiset ryhmän sisällä muovautuneet roolit auttavat rakentamaan minäkuvaa. (Tampereen Yliopisto i.a; Valkeapää 2011,13.) Pyrin jokaisella kerralla siihen, että aikaa jäisi myös vapaa-aikaan, jolloin nuoret voisivat yhdessä tehdä ja pelata. Näin he pääsivät opettelemaan ja ylläpitämään sosiaalisia taitojaan. Pelien pelaaminen osoittautui keskustelujen pohjalta yhdeksi mukavimmista tekemisistä. Vapaa-ajan järjestäminen onnistui yhtä ryhmäkertaa lukuun ottamatta joka kerralla.

Ryhmän sisältö kannusti ja haastoi nuoria pohtimaan omia mielipiteitään ja tutkimaan omia tuntemuksiaan auttaen näin heitä rakentamaan identiteettiään ja itsetuntoaan kehitysvaiheessa lapsesta nuoreksi. Kehitysvammaiset nuoret tarvitsevat paljon tukea ja kannustusta identiteetin kehittymiseen (Malm 2006, 177). Ryhmän monipuolinen toiminta valokuvaus, piirtäminen, askarteleminen ja laulaminen tarjosivat nuorille onnistumisen kokemuksia ja tekemisen riemua. Tällaiset positiiviset kokemukset ja tekemisen ilo ja siitä saatu positiivinen palaute auttaa myös nuoren itsetunnon kehittymistä (Malm 2006, 177). Oman itsensä löytämistä ja oppimista eniten tässä ryhmässä kannustaa joka kevääseen ja syksyyn sijoittuva viikonloppuleiri.

Hengelliset laulut viittoen ja laulaen, rukoukset ja toiminnalliset tehtävät tukivat myös nuorten hengellisyyttä. Nuoret kehitysvammaiset kokevat hengellisyyttä tekemisen kautta. Kehitysvammaisilta ei alentuneen oppimis- ja ymmärryskyvyn takia voi olettaa, että he oppisivat uskontoon ja kristillisyyteen liittyvää teoretieto. Kehitysvammaiset voivat kuitenkin kokea lähimmäisen rakkauden ja Jumalan läsnäolon muiden ihmisten kanssa ja he voivat oppia hengellisten harjoitteiden kautta. (Ahoipelto ym. i.a, 12–34.) Pienryhmässämme rukoilimme yhdessä, lauloimme yhdessä ja ruokailimme yhdessä. Nuoret osallistuivat aktiivisesti rukouksiin. He myös lauloivat aina innokkaasti, toiset enemmän kuin toiset, mutta kaikki osallistuivat silti. Ruokailutilanteet olivat nuorille tärkeitä. Niiden aikana

saimme mahdollisuuden tutustua paremmin toisiimme ja nuoret saivat kokemuksen yhteisestä ateriasta.

Matkan varrella saamani palaute Leppävaaran seurakunnalta on ollut pääosin positiivista ja kannustavaa. Olemme käyneet Merin Saloilan kanssa keskustelua tavoitteiden ja ryhmän haastavuudesta ja siitä, miten ryhmän on tärkeä olla nuorille myös kevyt harrastus. Nuoret harrastavat muualla paljon rankempia ja suorituspainotteisia asioita, joten tämän toivoisimme olevan rennompia harrasteita, jolla kuitenkin on tarkoitus. Harrastus on tärkeä väline syrjäytymisen estämisessä (Lehto i.a). Leppävaaran seurakunta koki opinnäytetyöni tärkeäksi osaksi ryhmän kehitystä siinä mielessä, että sen kautta he näkivät paremmin, mihin nuoret pystyvät ja miten ryhmäkertoja voi luoda ja kehittää ryhmälle sopivaksi.

10.3 Kehittämisideoita

Oman arvioni mukaan opinnäytetyö sekä ryhmäkerrat onnistuivat, mutta jättivät kehittämisen varaa. Sisällöllisesti halusin tuoda mahdollisimman monipuolista ohjelmaa nuorille, mutta huomasin niiden olevan kuitenkin hieman samankaltaisia. Tutut asiat tekivät ryhmän kuitenkin nuorille turvallisemmaksi. Nuorilla oli paljon toiveita, mitä he halusivat ryhmässä tehdä, ja pyrin toteuttamaan niitä niin paljon kuin pystyin, säilyttäen silti tavoitteellisen ryhmätoiminnan. Ryhmä oli kuitenkin heitä varten ja ryhmän kanssa työskentelyä jatkaessani osaan ottaa asian huomioon paremmin. Työlleni asettamat ja muilta tulleet tavoitteet toteutuivat mielestäni hyvin.

Olen havainnoinut, että nuoret pystyvät kuuntelemaan keskittyneesti ja he ovat suoriutuneet jokaisesta tehtävästä. Nuoret ovat aktiivisesti osallistuneet esimerkiksi laulamiseen ja he osaavat laittaa kätensä ristiin rukouksen aikana. Tekemisen ja kokemisen kautta nuoret ovat saaneet kokea hengellisyyttä. Keskustelut ovat olleet vähäisiä, eivätkä nuoret ole kysyneet ilmaisemaan omia ajatuksiaan. Mielestäni tähän on vaikuttanut se, että siihen on ollut liian vähän aikaa. Tehtävät, joita olemme tehneet, ovat olleet odotettua enemmän aikaa vieviä. Kehitysideana onkin soveltaa tuntien sisällöt niin, että vapaa-aikaa jää enemmän.

Yhtenä konkreettisenä kehitysaiheena koin ryhmätilat. Kerhotila oli ensimmäisen vuoden aikana riittävän suuri ja sieltä löytyi kosketinsoittimet ja biljardipöytä ja lautapelejä, mutta muut tarvikkeet olivat muualla. Tällöin ryhmäkerroilla ei ollut hirveästi varaa muuttaa suunnitelmia, vaikka tosiasia on, että kaikki ei aina mene suunnitelmien mukaan. Tähän tilanteeseen vaikutti kuitenkin tuleva remontti ja uudet tilat, jotka ryhmällä on nyt jo käytössään. Uudet tilat pitävät sisälleen kaiken tarpeellisen niissäkin tilanteissa, kun tarvitaan äkillisiä muutoksia toimintaan. Uusien tilojen sijainti mahdollistaa myös helpommin erilaisten retkien tekemisen, esimerkiksi kirjastoon. Tällainen toiminta antaa nuorille onnistumisen kokemuksia kaupungilla olosta kavereiden kanssa ilman vanhempia.

10.4 Oma ammatillinen kasvuni

Opinnäytetyötäni rakentaessani opin omasta ammatillisuudestani monia heikkouksia ja vahvuuksia. Vahvuuksiani selvästi on olla ryhmässä ja nuorten kanssa. En pelkää olla kehitysvammaisten kanssa, joka auttaa. Ryhmänohjaajan on oltava turvallinen ja luotettava, että ryhmäläiset voivat tulla rennoin mielin viettämään ryhmähetkeä.

Tulevaisuudessa kehityshaasteitani ovat suunnittelu ja yhteistyön tekeminen. Tarvitsen itseäni varmuutta lähestyä muita työntekijöitä omien ideoideni ja ajatusteni kanssa. Yhdessä asioiden läpikäyminen nostaa suunnitelmasta virheet ja mahdolliset riskitekijät ja mahdollistaa niiden poistamisen. Lisäksi tulevaisuudessa osaan ottaa paremmin selvää siitä, mihin olen ryhtymässä ja mistä kaikki on saanut alkunsa.

Kehitysvammaisten kanssa tulevaisuudessa työskennellessäni minun on otettava paremmin huomioon oma olemukseni ja ulosantini. Pienessä jännityksessä helposti puhun liian nopeasti tai selitän asiat liian vaikealla tavalla. Yksinkertainen ja rauhallinen selitys on kaikkien helpompi ymmärtää. Myös useampien erilaisten aistien käyttö ryhmäkerroilla on mielestäni tärkeä kehityksen aihe omassa ryhmäkertojen suunnittelussa.

LÄHTEET

Ahoinpelto, Päivi; Nyman, Margit; Tuomola, Leena & Öhman Björn. Usein ihmettelen. Helsinki:Kirjapaja

Tampereen yliopisto i.a. Sosiaalipsykologian perusteet, avoimen yliopiston verkkoluentomateriaali. Viitattu 19.6.2013.
<http://www.uta.fi/avoinyliopisto/arkisto/sosiaalipsykologia/ryhmat.html#Pienryhmä>

Dunderfelt, Tony 2006. Elämänkaaripsykologia. Lapsen kasvusta yksilön henkeen kehitykseen. Helsinki:WSOY

Leppävaaran seurakunta i.a. Viitattu: 15.10.2013.
<http://www.espoonseurakunnat.fi/web/leppavaaran-seurakunta/seurakunta-nyt-ja-eilen>

Espoon seurakuntayhtymä 2013. Kehitysvammatyön syksyn toimintakalenteri. Viitattu:15.10.2013
<http://www.espoonseurakunnat.fi/documents/55984/257901/Syksyn++2013+TOIMINTAKALENTERI.pdf/3c1a2bbc-a762-4793-b028-10dd682caed2>

Espoon seurakuntayhtymä i.a. KORSI-projekti – Yksi pieni teko on suuren alku. Viitattu 8.11.2013.
<http://www.espoonseurakunnat.fi/web/seurakuntayhtyma/korsi-projekti>

Euroopan Unioni, 2010. European Year for Combating Poverty and Social Exclusion. Viitattu 11.11.2013.
http://ec.europa.eu/employment_social/2010againstpoverty/export/

stes/default/downloads/Topic_of_the_month/FI_20100604_Article_4_Disability.pdf

Ikonen, Oiva 1999. Kehitysvammaisten opetus – Mitä ja miten? Helsinki: Haka-paino Oy

Kaski, Markus; Manninen, Anja & Pihko, Helena 2009. Kehitysvammaisuus. Helsinki: WSOY

Kehitysvammaliitto 2012. Viitattu 28.8.2013.

<http://www.kehitysvammaliitto.fi/suomeksi/tietoa-liitosta/kehitysvammaisuus/>

Kopakkala, Aku 2008. Porukka, jengi, tiimi. Ryhmädynamiikka ja siihen vaikuttaminen. Helsinki: Edita

Kuusi, Riitta & Porkka, Jouko 2006. Yhtä paljon kaikille ei ole yhtä paljon kaikille. Erilaiset oppijat rippikoulussa. Helsinki: Kirkkohallitus

Laki kehitysvammaisten erityishuollosta 23.6.1977/519. Viitattu 16.10.2013.

<http://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1977/19770519>

Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista

3.4.1987/380. Viitattu: 16.10.2013.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1987/19870380>

Launonen, Kaija & Korpijaakko-Huuhka, Anna-Maija 2006. Kommunikoinnin häiriöt – syitä, ilmenemismuotoja ja kuntoutuksen perusteita. Helsinki: Yliopistopaino.

Launonen, Kaisa 2007. Vuorovaikutus . kehitys, riskit ja tukeminen kuntoutuksen keinoin. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy

- Lehto, Pekka. Mielenterveyden ongelmista – Syrjäytyminen. Viitattu 16.10.2013.
http://mielenterveys.info/ongelma_syrjaytyminen.html
- Lehtonen, Johannes & Lönnqvist, Jouko 1999. Teoksessa Jouko Lönnqvist, Martti Heikkinen, Markus Henriksson, Mauri Marttunen & Timo Partonen. Psykiatria. Helsinki: Duodecim.
- Malm, Marita; Matero, Marja; Repo, Marjo & Talvela, Eeva-Liisa 2006. Esteistä mahdollisuuksiin- vammaistyön perusteet. Helsinki: WSOY.
- Me Itse ry 2010. Puheista tekoihin. Köyhyyden ja syrjäytymisen torjunnan ohjelma. Viitattu 11.11.2013.
http://www.kvtl.fi/contentimages/Me_Itse/pdf_tiedostot/puheista_tekoihin_kotisivulle.pdf
- Nurmi, Jari-Erik. Nuoruusiän kehitys: etsintää, valintoja ja noidankehiä. 2003. Teoksessa: Paula Lyytinen, Mikko Korhakangas & Heikki Lyytinen. Näkökulmia kehityspsykologiaan. Helsinki: WSOY.
- Paavola, Merja 2006. Kehitysvammaisen nuoren itsenäistyminen ja sen tukeminen. Tampereen yliopisto. Lääketieteellinen tiedekunta. Pro gradu-tutkielma.
- Peltomaa, Tiina & Rissanen, Satu 2011. Ison pieni hartauskirja-Opas hartauden pitämiseen Keski-Porin seurakunnan rippikoulujen isosille. Viitattu 24.10.2012.
http://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/25810/Peltomaa_Tiina_Rissanen_Satu.pdf?sequence=1
- Pennington, Donald C, 2005. Pienryhmän sosiaalipsykologia. Helsinki University Press: Suomenkielinen laitos.
- Raamattu 2011. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkolliskokouksen vuonna 1992 käyttöön ottama suomennos. Mikkeli: Kirjapaja

Raunio, Kyösti 2006. Syrjäytyminen - Sosiaalityötä kiinnostavia näkökulmia.
Helsinki: Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry.

Suomen evankelisluterilainen kirkko i.a. Sakasti- Kirkon palvelijoille. Viitattu
14.10.2013.
<http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp2?open&cid=Content2F8F22>

Valkeapää, Minna 2011. Pomppivat pavut - ryhmätoimintaa pienille ja isoille.
Helsinki: Lasten keskus.

Vilkko-Riihelä, Anneli & Laine, Vesa 2012. Mielen Maailma 2, kehityspsykologia. Helsinki: SanomaPro Oy.

Ylitalo, Tarja 2009. Syyshartaus- Tarina surukissasta ja toivosta. Seurakuntien
lapsityön keskus ry.

LIITE 1. TARINA SURU-KISSASTA JA TOIVOSTA

Kerron teille tarinan kissasta, jonka nimi oli Suru. Suru oli saanut nimensä siitä, että sen silmät näyttivät hyvin surullisilta ja sen karva oli pikimusta, mustaakin mustempi. Suru ei kuitenkaan ollut aina surullinen. Se oli tavallinen maatiaiskissa, joka osasi hypellä leikkisästi, kun se yritti saada kesäperhosta kiinni. Kämpälä mukavasti koudessa se osasi pyydystää kärpäsiäkin.

Vaikka Suru oli maatiaiskissa ja kotoisin suuresta maatalosta, ei se tiennyt hiirien pyydystämisestä mitään. Kateellisena se katseli Veli-kissan touhuja, kun tämä päivä toisensa jälkeen toi maukkaan hiiripaistin tuvan nurkalle. Suru oli Veli-kissalleen kateellinen ja siksi Suru tiputti kateus-kyyneleitä pikimustalle turkilleen.

Eräänä päivänä Surulle tapahtui aika kurja juttu. Suru oli ryöminyt päiväunilleen vaatekomeroon, johon se oli myllännyt itselleen ihanan pikku vuoteen.

- Olipa kiva juttu, kun emäntä on unohtanut oven raolleen, ajatteli Suru ja sen viikset vipattivat ilosta. Pienen vaatemytyn päällä olikin sitten ihana ottaa päivänokoset. Siinä Suru sitten loikoili tunnin tai kaksi. Vihdoin sen oli aika kömpiä ylös. Mutta mitä olikaan tapahtunut? Joku oli töytäissyt oven lukkoon. Suru ei saanut sitä millään konstilla auki. Suru alkoi naukua surullista itkua. Se naukui ja naukui, mutta kukaan ei kuullut Surun naukumista ja avunpyyntöjä.

Suru alkoi toivoa, että Veli-kissa tulisi pelastamaan hänet komerosta. Suru toivoi ja toivoi, maukui ja miukui. Päivä kului jo iltaan, mutta Suru ei lakannut toivomasta, että Veli kuulisi hänen itkunsa. Toivo ei sammunut, koska Suru tiesi, että Veli-kissa oli jossakin huoneessa talon sisällä.

- Kyllä Veli-kissa vielä minun maukumiseni ja hätäni kuulee, ajatteli Suru toiveikkaasti.

Vihdoin ja viimein Veli-kissa kuului hiipivän ovea kohden. Siinähan ne sitten naukuivat kaksi kissaa, Suru vaatekomeron sisällä ja Veli-kissa oven toisella puolella. Yhteen ääneen he naukuivat niin kovasti, että kotiin tullut emäntä tuli säikähtäneen näköisenä paikalle. Tietämättä mitään Surun hädästä ja toivomuksesta, emäntä aukaisi oven ja Suru pääsi vaatekomerosta vapauteen.

Tämän tapahtuman jälkeen Suru antoi veljelleen uuden nimen. Veli-kissan nimeksi tuli Toivo. Toivo oli tullut apuun pelastamaan Surun. Tämän tapahtuman jälkeen Suru muisti aina, että toivoa ei kannata kadottaa.

(Ylitalo 2009)

Tarinan jälkeen käydään läpi ryhmän tasoon nähden sopivia kysymyksiä esimerkiksi:

- Mitä tunteita tunnistitte tarinasta?
- Herättikö tämä tarina teissä jotain tunteita?
- Missä ne tunteet tuntuvat?
- Miten niihin reagoidaan?

LIITE 2: HANKEANOMUS

Seurakunta: Olari, Leppävaara, yhteisen seurakuntatyön kehitysvammaistyö

Kuvaus hankkeesta ja sen eri vaiheista:

Kehitysvammaiset ovat monella tapaa yhteiskuntamme marginaalissa. Heille on tarjolla vain vähän mahdollisuuksia osallisuuteen ja yhteyteen, mistä syystä he ovat vaarassa syrjäytyä ja tulla syrjäytetyksi. Heidän hoitamisensa on monesti koko perheelle raskasta, joten tukemalla nuorta tuetaan samalla kokonaista perhettä.

Suunnitelmanamme on lisätä kehitysvammaisten nuorten pienryhmätoimintaa Espoossa jakamalla olemassa oleva Olarin seurakunnan pienryhmä kahteen iän mukaiseen ryhmään: yläkouluikäisten ja 18 vuotta täyttävien/täyttäneiden pienryhmään sekä lisätä näiden nuorten leiritoimintaa.

Syksy 2012: Olemassa oleva ryhmä jaetaan, 12–17-vuotiaiden ryhmä koontuu Leppävaaran Nooan Parkissa ja 17–25-vuotiaiden ryhmä Kulmassa Olarissa. Rekrytoidaan ryhmiin isokset ja palkkiotoiminen työvoima. Tiedotetaan tiedotussuunnitelman mukaisesti. Järjestetään ryhmien yhteinen leiri.

Kevät 2013: Ulla Kakko ja mahdollisesti toinenkin opiskelija kehittää opinnäytetyönsä puitteissa ryhmien sisältöjä ja toimintaa. Tavoitteena on puolen vuoden eli viiden kerran valmis ryhmäkertasuunnitelma, joka toteutetaan, arvioidaan ja muokataan edelleen. Järjestetään ryhmien yhteinen leiri. Arviointia kauden päätteeksi.

Syksy 2013: Toiminta jatkuu. Rekrytointia ja mainostustyötä pitänee tehdä lisää. Kartoitetaan Sisupartio toiminnan mahdollisuuksia nuorten kohdalla. Järjestetään ryhmien yhteinen leiri.

Kevät 2014: Toiminta jatkuu. Järjestetään ryhmien yhteinen leiri. Arviointia kauden päätteeksi.

Syksy: 2014: Toiminta jatkuu. Rekrytointia ja mainostustyötä pitänee tehdä lisää. Järjestetään ryhmien yhteinen leiri. Hankkeen loppuarviointi. Järjestetään toiminta ja resurssit niin, että toiminta voi jatkua jossain muodossa hankerahoituksen päättymisen jälkeen.

Kohderyhmä: Espoossa asuvat 12–25-vuotiaat kehitysvammaiset nuoret

Hankkeen tavoite:

Ehkäistä kehitysvammaisten nuorten ja heidän perheidensä syrjäytymistä ja syrjäyttämistä yhteiskunnasta ja seurakunnasta.

Tarjota mahdollisuuksia osallisuuteen ja yhteyteen.

Pienryhmätoiminnan syrjäytymistä torjuvia elementtejä ovat osallisuus, ryhmään kuuluminen ja vertaistuki, uskon ja elämänluottamuksen vahvistuminen rukouselämän kautta, kodin ja koulun ulkopuolinen, nuoren oma sosiaalinen elämä, jota monilla kehitysvammaisilla on erittäin vähän, integraatio seurakunnan muuhun nuorten toimintaan sekä ohjaajien tarjoama tuki.

Ketkä toteuttavat, myös mahdolliset yhteistyötahot: Olarin ja Leppävaaran seurakunnan erityisnuorisotyönohjaajat sekä yhteisen seurakuntatyön kehitysvammaistyön diakoni. Palkataan myös palkkiotoimisia ohjaajia ja avustavia isosia. Yhteistyömahdollisuuksia Sisu-partiotoiminnan kanssa tullaan kartoittamaan.

Miten hanke liittyy seurakunnan muuhun toimintaan: Olarin seurakunnassa on tällä hetkellä kehitysvammaisten nuorten Omaryhmä, joka on kuitenkin kasvanut liian isoksi. Hankerahoitus mahdollistaisi ryhmän jakamisen kahtia. Ryhmien nuoria on tarkoitus integroida muuhun seurakunnan toimintaan ottamalla ryhmiä mukaan esim. yhteisiin jouluihin ja kevätjuhliin, nuorisotyön erilaisiin tapahtumiin sekä messuelämän suunnitteluun ja toteutukseen.

Koska hanke toteutuu, toteutuuko yhtenä vai useana vuonna (ajalla 2012 - 2014): hanke alkaa elokuussa 2012 ja jatkuu 2014 loppuun asti

Tiedotussuunnitelma: Ryhmiä mainostetaan Essessä, seurakunnan nettisivuilla ja kesän integraatio- ja pienryhmäripareilla. Ohjaajat käyvät henkilökohtaisesti alueen niillä kouluilla, joilla opiskelee lievästi kehitysvammaisia nuoria: Tähtitarhan, Martinkallion sekä Postipuun kouluilla ja Keskuspuiston ammattiopistolla. Koululuokkia voidaan myös kutsua kerhopaikkoihin vierailulle kynnyksen madaltamiseksi. Leirejä mainostetaan em. lisäksi ryhmäläisille suoraan.

Suunnitelma hankkeen arvioinnista: Hanketta arvioidaan vuosittain ohjaajien kesken sekä pyytämällä palautetta nuorilta ja perheiltä. 2013 syksyllä hankkeesta valmistuu myös Diakin opinnäytetyö (1-2 työtä).

Onko toimintaa tarkoitus jatkaa hankerahoituksen jälkeen: On
Erittely hankkeen kokonaiskustannuksista, sekä mahdolliset muut rahoituslähteet: Ryhmien palkkiotoimiset ohjaajat: yht. 4 ohjaajaa, joille maksetaan 15 €/h. $15 \text{ €} \times 3\text{h} \times 25\text{ryhmäkertaa} \times 4 \text{ ohjaajaa} = 4500 \text{ €} +$ sivukulut

Ryhmien sisällöistä vastaavien palkkiotoimisten ohjaajien kulut; suunnitelmasta maksetaan palkkio 2h työstä ja ensimmäisen syksyn sisällöt suunnittelee erityisnuorisotyönohjaajat: $15 \text{ €} \times 2 \text{ ohjaajaa} \times 2\text{h} \times 20 \text{ ryhmäkertaa} = 1200 \text{ €} +$ sivukulut

Ryhmien isokset: yht. 4 isosta, joille maksetaan 5 €/h (vastaa kerhonohjaamispalkkiota) $5 \text{ €} \times 2\text{h} \times 4 \text{ isosta} \times 25 \text{ ryhmäkertaa} = 1000 \text{ €} +$ sivukulut
 Leirikulut. Kaksi leiriä vuodessa. Leirillä tarvitaan 10 henkilökohtaista avustajaa. $5 \text{ leiriä} \times 300 \text{ €} \times 10 \text{ avustajaa} = 15000 \text{ €} +$ sivukulut

Muut rahoitustahot: Ryhmien materiaali- ja toimintakustannukset maksetaan mukana olevien tahojen omista budjeteista, samoin leirien peruskustannukset (ruoka, majoitus, kuljetukset)

Hankkeelle anottava summa: 21 700 € + sivukulut Sotu 2,12 % 460,04 € ja sos. vak. 3,614 % = 784,238 € yht. 22945 € **Jos pitää maksaa eläkemaksua 27 % eli 5859 €, on summa yht. 28804 €**

Yhteyshenkilö ja yhteystiedot: Suvi Kaikkonen (Olari) 040 5465 197 Meri Saarinen (Leppävaara) 040 724 1120 Eeva Pirinen (käytännössä hänen seuraajansa) 040 5130 854

LIITE 3. KUVA VIIMEISEN RYHMÄKERRAN KESÄHAAVEIDEN PIIRRUSTUKSESTA

